

Forord

Roviltforvaltning handler om rovvilt, beitedyr og mennesker, den har sitt fundament i politikk. Norge er et konstitusjonelt monarki der makten er fordelt mellom det lovgivende og bevilgende Stortinget, den utøvende Regjeringen og de dømmende domstolene. Ut fra dette systemet har vi fått rovviltforskriften, og med den har rovviltneemnda fått myndighet.

I vår forvaltning skal vi forholde oss til rovviltforskriften som sier nøyaktig hvor mye rovvilt som skal registreres innenfor regionen. Den sier også hvordan vi skal registrere og telle rovviltet. Det er vår oppgave at de registrerte rovviltbestandene på sikt ligger på bestandsmålet. Med den forutsetningen skal vi gjennom differensiert forvaltning og prioritering av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak, samt anbefalinger om bruk av landbruks- og reindriftspolitiske virkemidler, minimalisere tap av beitedyr. Vi skal også redusere konflikter med utspring i beitedyr og rovvilt.

Roviltartene og naturen de er en del av har en verdi i seg selv, også utover nytteverdien for mennesker. For mange er rovviltet symbolarter for intakt natur, som det har en verdi å kunne oppleve, eller bare vite at finnes. Naturmangfoldet har aldri før vært under større press, enten en ser det lokalt eller internasjonalt.

Vi ser at det å forvalte rovviltartene på bestandsmålene truer naturgrunnet for samisk kultur. Vi er klar over at rovviltforvaltning har psykososiale konsekvenser. Vi ser at vår forvaltning stedvis fører til at sauebruk blir lagt ned og at godt beiteland gror igjen, at kulturlandskap og arter som er knyttet til dette forsvinner. Dette er ytterligere aktualisert av den geopolitiske situasjonen, hvor Hurdalsplattformen svarer med et mål om 50 prosent norsk selvforsyning. Klimaendringer påvirker avlinger, reinbeiter og reinflytting. Stadig nye arealinngrep, utmarksbasert næringsliv og ferdsel i naturen beslaglegger arealer både fra beitedyr og rovvilt. Generasjoners opparbeidede kunnskap om matproduksjon og selvbergning basert på lokale ressurser står i fare for å forsvinne. Det er krevende å oppnå den todelte målsetting om både rovvilt og beitedyr i norsk natur.

Vi vil takke alle som har bidratt med meninger og innspill til forvaltningsplanen. Videre vil vi takke Bondelaget og Bonde- og Småbrukarlaget for konsultasjoner, og referansegruppa og de seks arbeidsgruppene for deres innspill. En særlig takk til arbeidsgruppe for erfaringsbasert kunnskap, som har levert et pionerarbeid som er viktig langt utover denne forvaltningsplanen.

Takk til Statsforvalteren og ikke minst til prosjektleder Ragnhild Oline Eliassen, som har administrert prosessen. Takk til Miljødirektoratet som gjennom økonomisk støtte har muliggjort en bred involvering i rulleringsprosessen. Med denne planen vil vi fortsette det kontinuerlige arbeidet for å komme nærmere det todelte målet om både rovvilt og beitedyr i region 8.

Innhold

Forord	1
Innledning	3
Forvaltningsmål	4
Delmål	4
Strategier	4
Virkemidler	6
Medvirkning i regional forvaltning – samarbeid, dialog og kunnskapsutveksling	6
Erfaringsbasert kunnskap – samle inn, systematisere og bruke	6
Arealdifferensiert forvaltning – forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr	8
Forebyggende og konfliktdependente tiltak i rovviltforvaltningen (FKT)	10
Kriterier for tildeling av FKT-midler	11
Beitedyr og rovvilt i region 8	14
Reindriftsnæringa	15
Bufenæringa	15
Dyrevelferd	16
Psykososiale forhold	16
Rovvilt i region 8 – overvåking og bestandssituasjon	18
Bjørn	18
Gaupe	20
Jerv	20
Kongeørn	21
Havørn	23
Ulv	23
Dusør for meldinger om rovvilt	23
Om rovviltforvaltninga	24
Felling av rovvilt	24
Samarbeid med naboland og rovviltregion 7	26
Samordnet virkemiddelbruk	27
Tilskuddsordninger i landbruket	28
Tilskuddsordninger i reindriften	29
Rammer for rovviltforvaltning i Troms og Finnmark	32
Lovverk i norsk rovviltforvaltning	32
Internasjonale avtaler	34
Roller i den regionale rovviltforvaltningen	36
Forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov	39
Kart – forvaltningsområder for bjørn, jerv og gaupe i region 8	45

Innledning

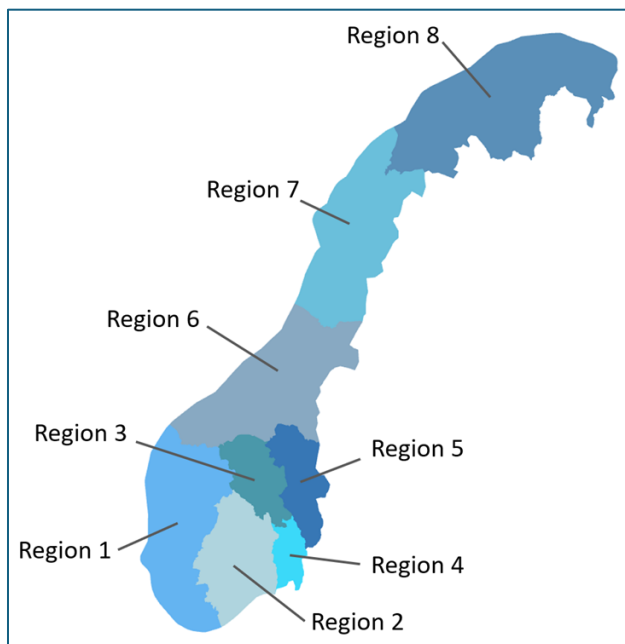
I Norge har vi bestander av fire store rovdyrarter: jerv, gaupe, brunbjørn og ulv. I tillegg har vi kongeørn. I Norsk rødliste for arter 2021 er jerv, gaupe og brunbjørn vurdert som sterkt truet, mens ulv er vurdert som kritisk truet. Kongeørn er vurdert som livskraftig. Rovviltnemnda er forpliktet til å forvalte i tråd med Stortingets todelte målsetting og de nasjonale bestandsmålene. Målsettinga skal nås gjennom geografisk differensiert forvaltning.

I 2004 ble rovviltforvaltningen i Norge delt inn forvaltningsregioner. Region 8 består i dag av Troms og Finnmark – Romsa ja Finnmarku og er den nordligste rovviltregionen. Region 8 har et areal på 74 546 kvadratkilometer.

I sør grenser regionen til rovviltregion 7, Nordland, mens den i sørøst grenser til Sverige, Finland og Russland. Rovdyrene beveger seg over store avstander og krysser både fylkes- og landegrenser. Derfor er rovviltforvaltningen i tilgrensende områder også av betydning for rovviltforvaltningen i region 8.

Det er rovviltnemnda i hver region som har hovedansvaret for forvaltningen av gaupe, jerv, ulv og bjørn. For kongeørnbestanden gis det ikke rom for bestandsregulerende tiltak, men myndigheten til å fatte vedtak om skadefelling på kongeørn er gitt til statsforvalteren.

Rovviltnemnda i Troms og Finnmark er satt sammen av seks personlig oppnevnte representanter og deres varaer. Fire av dem er fra Fylkestinget, oppnevnt av Klima- og miljødepartementet etter forslag fra Fylkestinget. De to resterende oppnevnes av Sametinget. Oppnevningsperioden er på fire år og nemnda velger sin egen leder.

Figur 1: Kart over rovviltregionene

FKT-midler

Miljødirektoratets tilskuddsordning til forebyggende og konfliktreduserende tiltak. Kan søkes på av beitebrukere, forskningsinstitusjoner, kommuner m.m.

Søknadsfrist: 15. januar.

Erfaringsbasert kunnskap

Generasjoners opparbeidede kunnskap, eksempelvis om naturen og samspill mellom arter. Kunnskap og praksis utvikles fortløpende i takt med endring av forutsetninger og behov. Kunnskapsoverføring skjer som regel muntlig og gjennom praktisk deltakelse.

I tillegg til å sikre levedyktige bestander av rovvilt i sine naturlige leveområder, skal rovviltnemnda ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser, samt naturgrunnet for samisk kultur.

Rovviltnemnda skal gjennom forvaltningsplanen og fornyinger av denne redegjøre for hvordan vi vil anvende vårt handlingsrom. Her skal vi fastsette rovviltprioriterte og beiteprioriterte områder og sette rammer for prioritering av midler til skadeforebyggende og konfliktdempende tiltak. Dessuten skal planen gi anbefalinger om en samordnet bruk av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler, for å redusere tap og konflikter. Forvaltningen må skje på en slik måte at rovviltbestandene på sikt vil være på regionens mål.

Forvaltningsmål

Rovviltnemnda vil forvalte gaupe, jerv og bjørn presist på regionens bestandsmål. Bestandsmålene skal oppnås i A-områdene. I B-områdene tillates det ikke at rovvilt etablerer seg. Innenfor rammen av den todelte målsettingen om både beitedyr og gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i norsk natur, skal næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser ivaretas på best mulig måte.

Delmål

1. Tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning
2. Pålitelig bestandsberegning
3. Effektivt uttak av rovvilt som representerer et skadepotensial i B-områdene
4. Minimere tap av reinkalv og lam
5. Forutsigbarhet og lokal medvirkning i rovviltforvaltninga
6. Regional rovviltforvaltning basert på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap
7. Lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler
8. Rovviltnemnda skal være en tankesmie for forbedring innenfor vedtatt nasjonal rovviltpolitikk

Strategier

Beskriver kort hvordan vi som rovviltnemnd skal jobbe for å nå delmålene.

1. Tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning

Prosjekt Næring og rovvilt

Har vært forlenget med nye prosjektperioder siden oppstart i 2010. Styringsgruppa vedtok i 2023 ny videreføring minimum frem til og med 2026. Tidligere har prosjektet vært konsentrert om Finnmark, men i 2023 har virkeområdet blitt delvis utvidet til å gjelde også Troms. Dette gjelder spesielt tiltak rettet mot skadefellingslag og rovviltjegere, men også for beitenæringa når kapasitet.

Rovviltnemnda ser det vil være et vedvarende behov for å gjøre den jobben som prosjektet gjør for å skape tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning. Rovviltnemnda vil arbeide for å gjøre dette til en fast stilling som finansieres utenom den ordinære FKT-tildelingen. Rovviltnemnda mener det er viktig at prosjektleder har nordsamisk språkkompetanse, kjennskap til beitenæringene og konseptet erfaringsbasert kunnskap. Helst bør vedkommende også ha innsikt i naturforvaltning og naturvitenskaplige fag av relevans for rovdyrforvaltninga.

Erfaringsbasert kunnskap i rovviltforvaltninga

Rovviltnemnda ønsker å opprette en stilling for å jobbe med implementering av erfaringsbasert kunnskap. Naturmangfoldloven § 8 har krav til at erfaringsbasert kunnskap blir brukt i

forvaltninga. Det er en nasjonal oppgave å utvikle gode metoder for bruk av erfaringsbasert kunnskap. Gjennom arbeidet med rullering av forvaltningsplanen har vi fått innspill om temaet fra en egen arbeidsgruppe, som ble organisert av prosjekt Næring og rovvilt. Rovviltnemnda ser det derfor som en god løsning å legge en stilling for implementering av erfaringsbasert kunnskap til regionen, slik at den kan inngå i et regionalt fagmiljø for samhandling mellom beitenæring og rovviltforvaltning.

Rovviltnemndsmøtene – arena for kunnskapsutveksling og dialog

Rovviltnemndsmøtene skal være åpne for de som ønsker å delta. Rovviltnemnda vil bruke møtene aktivt for å formidle kunnskap, både vitenskapelig og erfaringsbasert. Her skal næring, forskning, forvaltning og andre interessenter oppfordres til å bidra med kunnskap og synspunkter.

Samarbeid

Rovviltnemnda vil gjennom prioritering av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak stimulere til samarbeid både innen og mellom beitenæringene og med forskning og forvaltning. Nemnda vil bidra til å styrke samarbeidet med våre naboland og med region 7 om den grenseoverskridende reindrifta og om bestandsregistreringer av rovvilt. Rovviltnemnda vil prioritere FKT-midler til å skape møtearenaer og konferanser som styrker og utvikler samarbeid. Vi vurderer fortløpende om vi kan delta på, og bidra inn i konferanser som andre holder, og vi vurderer behovet for, og kapasitet/kostnad ved å holde egne konferanser eller alternative arenaer slik som webinar.

2. Pålitelig bestandsberegning

Det er et nasjonalt ansvar å ha en best mulig registrering av rovviltbestandene, slik at bestandstallene er, og oppfattes som, pålitelige. Vi mener rovviltregistreringene må utbedres, og at det må gis tydelig informasjon om hvordan rovvilt registreres og telles når rovvilt også bruker naboland. Rovviltnemnda vil på møter og på vår hjemmeside spre kunnskap om registreringsmetodene som brukes, om deres styrker og svakheter, og være en aktiv pådriver for bedre registrering. Vi vil bruke FKT-midler til å stimulere publikum generelt og beitebrukere spesielt til bestandsregistrering av rovvilt.

Registreringsarbeidet er så viktig at der nasjonale tiltak for registrering ikke framstår som tilfredsstillende, så vil vi fortsatt vurdere bruk av FKT-midler til prosjekter for bedre registrering, men da med mål om at disse på sikt skal støttes nasjonalt.

3. Effektivt uttak av rovvilt som representerer et skadepotensial i B-områdene

Rovviltnemnda vil føre en tydelig differensiert forvaltning gjennom prioritering av FKT-midler og forvaltningsvedtak, for å sikre områder der det er mulig å rekruttere nye generasjoner til reindrift og landbruk. Rovviltnemnda vil fortsette satsningen på godt rustede skadefellingslag.

4. Minimere tap av reinkalv og lam

Rovviltnemnda vil føre en forvaltning som gir kalven og lammet de beste forutsetninger innenfor det todelte målet om både beitedyr og rovvilt. Det handler om å minimere alt tap av rein og sau, særlig med fokus på tap forårsaket av rovvilt.

5. Forutsigbarhet og lokal medvirkning i rovviltforvaltninga

For å gi bedre forutsigbarhet og mer lokal innflytelse, vil rovviltnemnda stimulere og oppfordre til styrket dialog mellom aktørene innen «næring – politikk – forskning – forvaltning». Rovviltnemnda vil søke en tett dialog med næringene og med andre interessenter. Arenaer for å møtes, og for å utveksle kunnskap og erfaringer blir viktig. Arealinngrep og disponering av arealer er en økende utfordring som gjør at rovvilt og beitedyr presses sammen på stadig mindre arealer. Vi oppfordrer

kommunene til å se til denne planen som del av kunnskapsgrunnlaget i egne plansaker.

6. Regional rovviltforvaltning basert på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap

Rovviltnemnda vil støtte forebyggende tiltak med best mulig effekt. For å kunne ha beiteprioriterte områder uten etablerte rovviltbestander må de rovviltprioriterte områdene være store nok til at bestandsmålene kan nås og opprettholdes i dem. Videre må vi legge til rette for effektivt uttak av rovvilt som i situasjon eller predatoradferd utgjør forhøyet skaderisiko, samtidig som vi forsøker å unngå felling av rovviltindivider med lavere predasjonstakt på tamme beitedyr. En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter at både næringenes erfaringsbaserte kunnskap og den vitenskapelige kunnskapen legges til grunn og forsterker hverandres bidrag. Vi vil stimulere til at næringas erfaringsbaserte kunnskap blir anvendt i forskning, politiske beslutninger og forvaltning.

7. Lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler

Rovviltnemndas nettside skal gi oppdatert informasjon om ulike økonomiske virkemidler i rovviltforvaltninga, om søknadsfrister for de ulike ordningene og om hvilken rapportering som kreves.

8. Rovviltnemnda – en tankesmie for forbedring innenfor vedtatt nasjonal rovviltpolitikk

Rovviltnemnda er et forvaltningsorgan bestående av politikere som representerer regionen. Vi er tett på forskning, øvrig rovviltforvaltning, beitenæringene og andre aktører og interessenter. Våre møter samler alle disse aktørene til erfaringsutveksling, og dette gir rovviltnemnda et godt bilde av kompleksiteten innen fagfeltet rovvilt, beitedyr og samfunn. Innsikten vi får vil vi bruke til å gi øvrige myndigheter innspill som kan forbedre rovviltforvaltninga.

Virkemidler

Arealdifferensiert forvaltning og prioritering av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak er blant de viktigste virkemidlene i vår verktøykasse. I tillegg er samarbeid, dialog og kunnskapsveksling avgjørende for å nå forvaltningsmålene.

Medvirkning i regional forvaltning – samarbeid, dialog og kunnskapsutveksling

Rovviltnemnda vil invitere interessegruppene til vår årlige evaluering av vårt eget arbeid for å nå vår målsetting. Rovviltnemndas møter er åpne for alle interessegrupper, til å delta og belyse ulike problemstillinger innen rovvilt, beitedyr og samfunn. Vi oppfordrer alle deltakere til å lytte aktivt til andres, også meningsmotstanderes, kunnskap og innfallsvinkler. En reell medvirkning i vårt arbeid forutsetter også at berørte grupper uttaler seg ved høringer og innspill til kommende rulleringer av forvaltningsplanen. Dersom alle som engasjerer seg fokuserer på å søke løsninger gjennom samarbeid, dialog og kunnskapsutveksling, vil medvirkningen styrke og forbedre forvaltningen på måter utover det forvaltningen alene er i stand til å oppnå.

Erfaringsbasert kunnskap – samle inn, systematisere og bruke

Rovviltnemnda viser til innspill fra arbeidsgruppe for erfaringsbasert kunnskap, og gjengir her noen utdrag fra innspillet sammen med egne tilføyelser og vurderinger. Arbeidsgruppa har gått gjennom et utvalg av rapporter om innsamling, organisering og implementering av erfaringsbasert kunnskap, og med bakgrunn i dem kommet med egne vurderinger og forslag. Det

presiseres at det i det enkelte prosjekt må gjøres særskilt metodevalg og tilpasning avhengig av blant annet tema, kunnskapstype og formål, samt etiske vurderinger relatert til eierskap og tilgjengeliggjøring.

I Norge er Sámi allaskuvla – Samisk høgskole en sentral aktør i arbeidet med erfaringsbasert kunnskap og dokumentasjon av denne, særlig i fra reindriften. Vi ser det som naturlig at de har en sentral rolle i framtidig arbeid for innsamling og systematisering av erfaringskunnskap til bruk i rovviltforvaltninga. Også andre forskningsinstitusjoner, som NIBIO og UiT – Norges arktiske universitet, arbeider med erfaringskunnskap i sammenheng med naturvitenskapelig forskning og miljø- og arealforvaltning. Det er viktig at disse tar del i arbeidet, dersom man skal oppnå en tilnærming mellom de involverte kunnskapsmiljøene og tankesettene; herunder teoretiske og praktiske, vitenskapelige og erfaringskunnskapsbaserte, norske/nordiske og samiske perspektiver. Det langsiktige målet må være et velfungerende samarbeid, gjensidig tillitsforhold på tvers av kunnskapsmiljøer og innfrielse av lovkrav og internasjonale forpliktelser.

Innsamling, systematisering og tilgjengeliggjøring av erfaringskunnskap er i seg selv et enormt arbeid som må gjøres i egne prosjekt i regi av kompetente faginstitusjoner. Jobben må gjennomføres med reindrifts- og bufenæringa som forskningspartnere og i henhold til forskningsetiske retningslinjer.

I rapporten *Reindriftnæringens erfaringsbaserte kunnskap om reindrift og rovvilt* foreslår Eira og Sara å etablere en base som fylles med data/beretninger og oppgir følgende tema som eksempler på hva som kan fylles inn:

Áigi

opplysninger relatert til døgn- og årssyklus i reindriften.

Dálkedilli

opplysninger relatert til omstendigheter knyttet til vær, snø og øvrige klimatiske forhold.

Guohtun

opplysninger relatert til beite- og snøforhold, beitingens spor og omdanning av snø (eks. fieski).

Guođoheapmi

opplysninger relatert til vokteres opplegg for beiting og kontroll over flokk.

Eallu

opplysninger relatert til reinflokkens sammensetning, bevegelser, spredning, reaksjoner og adferd.

Boazu/rábbi

opplysninger relatert til rein som er forstyrret/skadet/drept og til omstendighetene rundt den før og etter rovdyrangrep.

Eatnamat

opplysninger om rein-rovdyr i ulike årstidsbeiteområder og terrengforhold knyttet til hendelsesforløp i forbindelse med rovdyrnærvær/-skade.

Boraspire

opplysninger relatert til rovdyrets tilstedeværelse, adferd, jakt og øvrig skade for reindriften.

I rapporten *Tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap i reindriften arealbrukskart* foreslår Risvoll

mfl. 2022 å tilgjengeliggjøre reindrifas kunnskap i faktaark som knyttet til reindrifas arealkart. Tekst, filmer og bilder kan igjen knyttet til faktaarkene.

Roviltnemnda ser at slike kunnskapsbaser/faktaark kan utformes, både for reindriften og for bufenæring, pr. tema, beiteområde og beitelag/siida. Disse kan eksempelvis knyttet til Rovbase, som blant annet brukes til publisering av registrert rovvilt og undersøkte kadaver av beitedyr. Videre kan rovviltforvaltningens vedtak fortløpende legges inn i en slik base, og relevant korrespondanse mellom beitenæring og forvaltning kan også legges inn fortløpende. Når forvaltningen blir oppringt for eksempel av en siida, eller en saueeier så kan forvaltningen gå direkte inn i kartbase og få oppdatert informasjon. Basen vil kunne gi bedre dialog og bedre saksbehandling av søknader om forebyggende tiltak og vurderinger av rovvilterstatning. Melding om reindrift og søknader om rovvilterstatning kan leveres direkte inn i en slik base.

Innsamling av erfaringskunnskap

Roviltnemnda ser for seg flere nivåer når det gjelder innsamling av erfaringskunnskap. Noe må samles inn direkte fra kunnskapsbærer gjennom utfylling av faktaark. Noe må samles inn av forskningsinstitusjoner med kompetanse på erfaringskunnskap. Videre vil det være en stor jobb å utvikle brukervennlige plattformer for å legge inn, og for å benytte denne kunnskapen. Her kreves det et samarbeid mellom ekspertise på IT, forskningsinstitusjoner, bærere av erfaringskunnskap og forvaltning.

Arealdifferensiert forvaltning – forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr

En av de vanskeligste og viktigste oppgavene rovviltnemnda har, er å avgjøre i hvilke områder den enkelte rovviltart skal ha prioritet framfor beitedyr. Å sette forvaltningsgrenser for rovvilt berører natur og økosystemer, men også mennesker som har sitt virke og livsgrunnlag i regionen.

I utgangspunktet skal det ikke være rovvilt som representerer skadepotensial i kalvingsområder for tamrein. Imidlertid er det slik at store deler av regionene er kalvingsområder for tamrein samtidig som oppnåelse av bestandsmålene for rovviltartene krever store arealer. For at bestandsmålene skal kunne nås innen A-områdene, kommer ikke nemnda utenom overlapp med kalvingsland. Når det gis tillatelse til uttak av rovvilt innenfor A-områdene, prioriteres disse områdene og til tiden før kalvingen starter.

Rovviltprioriterte områder

Også kalt A-områder, ulvesone, gaupesone, jervesone, bjørnesone. Viser områder hvor man ønsker at rovvilt skal etablere seg og yngle. Innenfor disse områdene er terskelen for å ta ut rovvilt høyere og det er i større grad aktuelt med forebyggende tiltak for å beskytte beitedyr. Det medfører at beitenæringen der må gjøre tilpasninger for å hindre tap av beitedyr.

Beitedyriprioriterte områder

Også kalt B-områder. Viser områder hvor det skal tilrettelegges for beitedyr og man ikke ønsker at rovvilt skal etablere seg eller representere et betydelig skadepotensial.

Bestandsmål for region 8

De nasjonale bestandsmålene for region 8 er fastsatt i rovvilforskrifta § 4 bokstav h, som sier at det skal være 10 ynglinger av gaupe – hvorav 4 i Finnmark, 10 ynglinger av jerv – hvorav 3 i Finnmark og 6 ynglinger av bjørn.

Forvaltningsområde bjørn

Nasjonalt bestandsmål bjørn
13 årlige ynglinger i Norge,
hvorav 6 ynglinger i region 8

Fordeling av ynglemål mellom områder

Rovviltnemnda vil videreføre fordelingen av ynglemål mellom områder. Det skal være én beregnet yngling i Troms, tre beregnede ynglinger i Karasjok og Kautokeino og to beregnede ynglinger i Sør-Varanger.

Bebygde områder

I det nye forslaget til forvaltningssoner for bjørn har rovviltnemnda ikke lagt vekt på å legge A-områdene utenfor bebygde områder. Det er uansett ikke aktuelt å felle bjørn fordi den er i nærheten av bebyggelse. Dersom en bjørn har uønsket adferd og Miljødirektoratet vurderer å bruke SNO til felling for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn, er det ikke relevant om området er A- eller B-område.

Endring i A-området i Pasvik

I Pasvik endrer rovviltnemnda sonen slik at den i mindre grad overlapper med kalvingsland, og samtidig får et mer naturlig skille mot beiteområder for sau i Neiden.

A-området i Troms

Rovviltnemnda gjør ingen endringer på dagens A-sone i Troms.

Forvaltningsområde jerv

Nasjonalt bestandsmål jerv
39 årlige ynglinger i Norge,
hvorav 10 ynglinger i region 8,
hvorav 3 i Finnmark

Rovviltnemnda beholder dagens forvaltningssone for jerv. Vår erfaring er at jerv og sau bør være skilt i størst mulig grad. Videre vurderer vi at det er vel så viktig å skjerme sentrale vinterbeiter for rein, som å unngå jerv i kalvingsområder. Med denne tilnærmingen har jervesonen blitt presset sammen mellom kystnære sauebeiter og innlandsvinterbeiter. I tillegg til å spise beitedyr som den dreper, spiser jerven også åtsler og annet vilt. Rovviltnemnda forventer at det vil ha en forebyggende effekt å ha et begrenset A-område hvor jerven kan yngle i de områdene den forventes å gjøre minst skade og forstyrrelse på beitedyr. Da vil den hente en større del av sitt matbehov uten å drepe eller forstyrre sau eller rein.

Forvaltningsområde gaupe

Nasjonalt bestandsmål gaupe
65 årlige ynglinger i Norge,
hvorav 10 ynglinger i region 8,
hvorav 4 i Finnmark

Rovviltnemnda erfarer at soneforvaltningen på gaupe ikke fungerer. Det er hele tiden gauper som utgjør et betydelig skadepotensial på sau og rein i B-området for gaupe. Det er ikke mulig å forene effektivt uttak av disse med at bestandsmålet for gaupe skal nåes på sikt. Samtidig er det per i dag et krav at gaupeforvaltningen skal være differensiert, underforstått at det skal finnes områder for beitedyr uten fast forekomst av gaupe. Rovviltnemnda mangler myndighet til å tilrettelegge for dette, all

den tid antall registrerte familiegrupper ligger under bestandsmålet. Derfor velger vi å prioritere forutsigbarhet og gjør ingen endringer på forvaltningssonen for gaupe.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen (FKT)

Rammen for midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak foreslås årlig i proposisjon til Stortinget og vedtas i statsbudsjettet. Klima- og miljødepartementet delegerer til Miljødirektoratet å fordele hoveddelen av midlene mellom rovviltnemndene, samtidig som de har mulighet til å beholde en andel for bruk i ekstraordinære situasjoner.

Det er forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak, som setter rammene for hva midlene skal brukes til. Rovviltnemnda har ingen andre midler å tildele, enn de FKT-midlene som årlig blir tildelt.

Søknad

Fristen for å søke om ordinære FKT-midler er 15. januar. Statsforvalteren har anledning til å utsette denne fristen. Statsforvalteren sammenstiller søknadene og systematiserer etter formål. Statsforvalteren får tildelt de økonomiske rammene for årets FKT-budsjett i siste halvdel av februar, med Miljødirektoratets brev om planleggingsrammer for regionale rovviltnemnder. Der er det satt hvilke summer nemnda får disponere til FKT, tjenestekjøp og drift av nemnder og sekretariat.

Fordeling

Videre skriver Statsforvalteren en saksfremstilling for rovviltnemnda, hvor det foreslås hva midlene skal prioriteres til. Saksfremstillingen er basert på planleggingsrammene fra direktoratet, rovviltnemndas forvaltningsplan, FKT-forskriften og rovviltnemndas signaler om prioriteringer.

I starten av mars har rovviltnemnda et møte der prioriteringer for bruk av FKT-midler vedtas. Fra FKT-midlene må nemnda også sette av midler til godtgjørelse i forbindelse med skadefelling og til akutte tapssituasjoner til rovvilt. Når møteprotokollen er godkjent av nemndas medlemmer begynner Statsforvalteren å svare på søknadene.

Tilsagn og avslag

Svar på søknadene kommer ut fra midten av mars, og alle kan forvente svar innen første halvdel av april. Ved tilsagn gjelder det også en frist for aksept, som gjennomføres i Elektronisk søknadssenter.

Rapportering

Det er et vilkår for utbetaling at gjennomføringen rapporteres i Elektronisk søknadssenter innen fastsatt frist, som oppgis i tilsagnsbrevet. Vedlagt rapporten skal det ligge dokumentasjon for kostnadene ved tiltaket. Når rapportering er levert og Statsforvalteren har undersøkt og godkjent denne så legges tilskuddet til utbetaling.

Rapporteringsfristen tilpasses tiltaket som omsøkes, slik at tiltak som gjøres på høsten har en senere rapporteringsfrist. For å rekke kontroll og utbetaling av tilskudd før årsslutt er Statsforvalteren avhengig av at hoveddelen av rapporteringer kommer inn så tidlig som mulig på sommeren/høsten og det bør oppgis i søknaden når rapportering kan leveres. For å rekke

kontroll, utbetaling og oversikt i egne regnskaper, kan ikke Statsforvalteren ha senere rapporteringsfrist enn 15. november. Tildelte FKT-midler som ikke er benyttet skal tilbakeføres til Miljødirektoratet. For at Statsforvalteren skal ha mulighet til å omdisponere ubrukte midler til andre tiltak bør flest mulig rapportere tidlig på høsten.

Søknad på etterskudd

Om det ikke er mulig å rapportere før 15. november, er det en mulighet å søke etterskuddsvis. Det kan søkes støtte til tiltak i perioden 15.11–15.4, men da vil svar på søknaden komme etter at tiltaket er gjennomført, slik at det da alltid vil være en risiko for at tiltaket ikke støttes og en usikkerhet i hvor mye som eventuelt gis i støtte.

Kriterier for tildeling av FKT-midler

FKT-forskriften har føringer for hvilke tiltak som kan støttes og for hvordan det skal rapporteres. I tillegg til vilkårene i forskriften setter rovviltnemnda her ytterligere vilkår som skal sikre bedre måloppnåelse.

Krav til forskningsprosjekter

For forskningsrettede prosjekter setter rovviltnemnda krav til at anerkjent metodikk blir benyttet, og at det brukes kontrollområder eller et før/etter-design i prosjekter av en slik art at dette kan gi sikrere kunnskap. Større forskningsprosjekter av nasjonal betydning bør finansieres via andre finansieringsordninger.

Tiltak for å samle og tilgjengeliggjøre erfaringskunnskap

Rovviltnemnda oppfordrer til å søke om tiltak som kan samle inn og tilgjengeliggjøre erfaringsbasert kunnskap. Vi ønsker et større nasjonalt prosjekt finansiert nasjonalt, men mener at det vil være naturlig å støtte beitebrukere som bidrar inn i et slikt prosjekt med FKT-midler.

Krav til implementering av erfaringskunnskap i forskningsprosjekter

Forsknings- og utviklingsarbeider samt overvåkningsarbeid kan ikke tildeles FKT-midler uten at de i søknaden viser hvordan de vil involvere de berørte næringene gjennom hele prosessen; både under planlegging, formulering av problemstillinger, gjennomføring av eventuelle feltforsøk, og når resultatene skal analyseres og formidles.

Det er også et vilkår for utbetaling at rapporten viser hvordan kravet er oppfylt.

Når det planlagte prosjektet for implementering av erfaringsbasert kunnskap er i drift, skal alle aktuelle søknader og rapporter til vurdering og uttalelse der. En av prosjektets oppgaver blir å samarbeide med relevante fagmiljøer om utvikling av metoder for å sikre at kravene ivaretas, herunder kriterier for søknad og rapportering.

Egenandel ved investeringer

Potten med forebyggende midler er begrenset. Det innebærer at det normalt kreves en egenandel ved søknader som innebærer investeringer. På denne måten kan en sikre at flere brukere får støtte, og i tillegg at søker er motivert for å gjennomføre tiltaket. Størrelsen på egenandelen vil variere med omfang og type prosjekt.

Prioritering av midler til næringene

Selv om det gjennom differensiering i størst mulig grad søkes å holde beitedyr og rovdyr atskilt i tid og rom, er dette vanskelig å få til. En ønsker ikke etablert bestand av rovvilt i B-soner, men det vil være streifdyr i disse områdene. Rein vil ha både vinterbeite, sommerbeite og

kalvingsområder innenfor A-soner, hvor bestandsmålet for rovviltarten skal opprettholdes. Grensene mellom A- og B-områder er i prinsippet veiledende når det skal fordeles forebyggende midler. A-områdene vil ha høyest prioritet, men avhengig av tapssituasjonen vil det likevel være åpning for tildeling av midler også i B-områder.

Rovviltnemnda vil særlig prioritere tiltak som styrker beitedyrberedskapen i randsonene til A-områdene. Eksempel på egnet tiltak er elektronisk beitedyrovervåking, som kan bidra til at skadesituasjoner oppdages raskt, og effektive tapsforebyggende tiltak som for eksempel skadefelling eller akutt sinking kan settes inn.

Prioritere FKT-midler til kommunalt administrerte skadefellingslag

Rovviltnemnda vil fortsette satsningen på de kommunalt administrerte skadefellingslagene. Dette innebærer å prioritere FKT-midler til kompetanseheving, materiell og trening av skadefellingspersonell. En slik satsning på disse lagene betyr også at det er disse som skal brukes ved fellingsoppdrag fra Statsforvalteren. Skadefellingslagene skal dekke hele regionen, de skal ved behov kunne samarbeide om oppdrag, og det skal være et mål at de har personell som til sammen har god lokalkunnskap over hele regionen. Vi oppfordrer kommunen til å arbeide for å knytte de beste hundeevipasjene til fellingslagene, og rovviltnemnda vil forsøke å støtte opp om det ved prioritering av FKT-midler. Per 2024 har regionen åtte kommunalt administrerte skadefellingslag. Rovviltnemnda vurderer at disse dekker regionen godt. Det er viktig at det ikke er for mange fellingslag i forhold til antall oppdrag som gis.

Stimulere til effektiv kvotejakt og lisensfelling

Rovviltnemnda vil ha en tydelig satsning på kvotejakt og lisensfelling, slik at bestand og utbredelse av rovviltartene effektivt kan reguleres i tråd med en tydelig differensiert forvaltning, og minst mulig ulempe for beitenæringene. For å klare dette trenger regionen mange motiverte og kompetente rovviltjegere. Forvaltningen er avhengig av videre prosjekter som Næring og rovvilt, for å skape og vedlikeholde interesse for rovviltjakt- og lisensfelling.

Helhetlig vurdering av effekten av tapsforebyggende tiltak

Tapsreducerende tiltak skal vurderes helhetlig geografisk og med hensyn til effekter på omkringliggende siidaer og beitelag, herunder hvordan man kan unngå tiltak som overfører rovdyrtrykket til andre siidaer og beitelag. Beitenæringenes kunnskap om dyrevelferd og andre relevante forhold skal være del av vurderingen. Det skal stilles krav til samarbeid med, og internt i, beitenæringene ved tildelinger til skadeforebyggende tiltak og utprøving av slike.

En slik vurdering vil måtte bety en omfattende grovsiling av søknader, der mange får avslag. Det er fordi Statsforvalteren ikke har kapasitet til å gjøre slike vurderinger på ca. 500 ulike tiltak som det årlig omsøkes fra reindriften. Videre vil det bety at det blir en snevrere eller ingen anledning til å selv velge tiltak i etterkant av at søknaden er levert.

Erfaringskunnskap i forvaltninga

Prosjektet for erfaringsbasert kunnskap skal videreformidle til forvaltninga informasjon om tilgjengelige kurs, konferanser og studietilbud som omhandler erfaringskunnskap relatert til beitenæring og utmarksforvaltning.

Styrket beitedyrberedskap

Det er viktig å prioritere FKT-midler til tiltak som oppdager ekstraordinære tapssituasjoner, og videre til tiltak som gjør det mulig å sette inn effektive områdetilpassede tiltak dersom tapssituasjoner oppstår. Det bør prioriteres støtte til beredskapsplaner i kommuner, reinbeitedistrikt og beitelag.

Krav om godkjente kadaverhundekvipasjer

For å sikre best mulig effektivitet ved ordinære FKT-tiltak stiller rovviltnemnda krav til at kadaverhundekvipasjer skal være godkjente etter Norske Kadaverhunder sin godkjenningsordning. Rovviltnemnda vil gjennom bruk av FKT-midler søke å bidra til at det er tilstrekkelig kapasitet med kadaverhundekvipasjer.

Nasjonale standarder må følges

Statsforvalteren må følge opp og sikre at standardene for tidlig sanking, beredskapsareal, bruk av vokterhund samt oppsett og vedlikehold av rovviltavvisende gjerder følges.

Opplysninger om rovdyrobservasjoner og skadeomfang

Det er viktig at forvaltninga er så transparent som mulig om opplysninger om rovdyrobservasjoner og skadeomfang. Det kan indirekte redusere tap av dyr ved at en skadesituasjon oppdages raskt, og nødvendige tiltak settes inn. Ideelt burde Statsforvalteren fortløpende gi alle beitebrukere informasjon når det ble registrert rovviltaktivitet i nærheten av deres beitedyr. Imidlertid har ikke Statsforvalteren oversikt over hvem som har beitedyr hvor til enhver tid. Med unntak av registrerte kongeørnreir og hilokaliteter for jerveynglinger er det aller meste av den rovviltaktiviteten som registreres, offentlig tilgjengelig.

Rovviltnemnda oppfordrer beitebrukere til aktivt å bruke rovbases.no for oppdateringer om beitedyr som dokumenteres tatt av rovvilt og for rovviltobservasjoner. Videre oppfordrer vi til å bruke skandobs.no for å se uverifiserte rovviltobservasjoner og legge inn egne observasjoner. Rovviltnemnda oppfordrer beitelag og reinbeitedistrikt til å lage egne rutiner for varsling av rovviltaktivitet. Slike rutiner kan være del av en beredskapsplan, som det også er mulig å søke om FKT-midler for å lage og drifte.

Meld fra ved funn av kadaver

Dokumentasjon av rovviltdrepte beitedyr står sentralt i dagens forvaltningssystem. Dokumenterte skader er av stor betydning når det skal søkes støtte til tapsforebyggende tiltak, særlig akutte tapsforebyggende tiltak og skadefelling. Videre danner dokumentasjon en stor del av grunnlaget for utmåling av rovviltstatning.

Ved funn av kadaver der rovvilt mistenkes som skadevolder, oppfordrer vi til å raskt ringe til rovviltkontakt. Statens naturoppsyn har et nettverk av rovviltkontakter, deres telefonnummer finner en på Miljødirektoratet sine nettsider. Rovviltkontaktene har andre jobber og er ikke nødvendigvis alltid innen rekkevidde. Derfor bør dyreeiere ha telefonnummer til flere rovviltkontakter lett tilgjengelig. Om en ikke får tak i rovviltkontakt, så ring rovviltansvarlig i Statens Naturoppsyn, deretter Statsforvalteren. Miljødirektoratet har en beredskapstelefon for rovvilt som er bemannet alle dager mellom 06.00 og 22.00.

Skadedokumentasjon rein Finnmark

Generelt er undersøkelser på funnstedet det beste, men det er ofte ikke mulig å få gjort. Årsaker til at undersøkelse på funnstedet er problematisk kan være lange avstander, forstyrrelser av reinflokkene samt at frosne kadaver må tines før undersøkelse. Da kan det være bedre at reineier/gjeter tar egne bilder fra funnstedet og frakter kadavrene til SNO sine kadaverkontainere ved neste anledning.

SNO drar likevel ofte ut i felt når det er akutte skader med mange kadaver, når det er søknader om fellingstillatelse eller siidaen ønsker at SNO kommer. SNO skal være imøtekommende og dra ut i felt til siidaer som melder om rovdyrproblemer og som ønsker at SNO kommer ut i felt.

I Finnmark er det en meldingssentral for skadedokumentasjon rein, denne har vært virksom i perioden januar til juni hvert år siden 2000. Den er betjent mandag til fredag 08.00–15.30. Sentralen er bemannet av en samisktalende person med god kjennskap til reindriften og fagkunnskap om kadaverundersøkelser.

Bjørnen kan våkne før reinen er ute av vinterbeiteområdene

I Finnmark er A-områdene for bjørn i viktige vinterbeiteområder for rein. Vi har de siste årene sett noen eksempler på at bjørn som er tidlig ute av hiet har forstyrret rein like før og under flytting. Klimaendringer kan gjøre at bjørner oftere forlater hiet tidlig, og at det blir større hyppighet av slike møter. Forvaltninga må sammen med reinnæringa finne løsninger for å minimere skadene ved slike situasjoner. Rovviltnemnda ønsker å sette av FKT-midler til dette formålet og oppfordrer reindriften til å vurdere mulige tiltak med slikt formål.

Gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Selv om det ikke bør være familiegruppe av gaupe i kalvingsområder eller beiteområder for sau, må vi erkjenne at så lenge det er gauper i regionen, så vil det forekomme. Rovviltnemnda vil iverksette et prosjekt der siidaer eller beitelag som har fått dokumentert familiegruppe av gaupe i sine kalvingsområder/beiteområder foregående registreringsår (oktober–februar), og hvor uttak ikke lykkes før kalving/beiteslipp, deler en fastsatt pott med midler fra konfliktdempende og skadeforebyggende tiltak.

Prosjekt Næring og rovvilt administrerer ordningen og fordeler midlene på siidaene/beitelagene som har levert krav innen 1. august. Ved kravet skal siidaen legge kart som viser detaljert hvor siidaen hadde kalving inneværende år. Beitelag kan vise til beitelagskart.

Tanken er at en slik kompensasjon kan være et bedre alternativ enn å gi midler for forebyggende tiltak som føring, gjeting og samling, som i forhold til gaupetap kan se ut til å ha den motsatte effekten av hva en ønsker. Fordi hvert angrep fra gaupe vil stresse flere dyr når de er samlet enn når de beiter spredt. Det er nærliggende å tenke at gaupa får en vanskeligere jakt når beitedyrene voktes/gjetes, at gaupa da angriper oftere uten å lykkes, og når gaupa dreper beitedyr, blir den gjerne forstyrret så den ikke får utnyttet det dyret den har drept, og da må drepe igjen. Scandlynx har vist at hunngauper som ikke har tilgang på rein hele året sjeldnere får frem unger. Det vil bety at om vi gjør det vanskelig for gauper å drepe rein, trengs det flere hunngauper for å nå bestandsmålet. Altså kan konsekvensen av forebyggende tiltak bli flere gauper, som hver for seg både stresser og dreper flere beitedyr.

Rovviltnemnda vil teste denne ordningen fordi vi erkjenner at vi ikke har generelle forebyggende tiltak med effekt for å hindre tap av beitedyr til gaupe. Om det finnes mulighet for lokale tiltak med effekt, så tror vi reineiere og beitelag selv vet best hvordan midlene skal brukes effektivt.

Beitedyr og rovvilt i region 8

Troms og Finnmark har en lang kystlinje med mange dype fjorder og store øyer. I vest og sør er landskapet preget av høye og bratte fjellformer, mens det lengre nord og øst er mer avrundete fjellformasjoner. Regionens store utstrekning og varierte topografi fører til store forskjeller i klima og værforhold. Fjord- og kyststrøkene har et våtere klima med milde vintre og kjølige somre, mens innlandet har mindre nedbør og et klima preget av kalde vintre og varme sommerdager.

Regionen er den tynneste befolkede i landet og spesielt gjelder dette Finnmark. Tre firedeler av befolkningen bor i byer og tettsteder. Troms og Finnmark har den største andelen av Norges

samiske befolkning. Rovviltnemnda er tydelige på at både reindrift og landbruksnæringen representerer samiske interesser.

Primærnæringene er av stor betydning for næringslivet i Troms og Finnmark. Når rovviltforvaltningen bidrar til at sauebruk legges ned får vi en uttynning i lokale fagfelleskap og kunnskapsbærere. Vi ser at høyt rovvilttrykk i enkelte områder truer grunnlaget for samisk næringsutøvelse. Å forvalte rovviltbestandene slik at vi også i framtiden har sterke og bærekraftige primærnæringer, som omsetter lokale beiteressurser til mat, og tilbyr gode kulturelle rammer for mennesker og spesielt den oppvoksende generasjonen, er et stort ansvar som hviler på rovviltnemndas skuldre. Det handler om å uttøve en forvaltning som bidrar til økologisk, kulturell og økonomisk bærekraft for beitenæringene.

Reindriftnæringa

Reindriften er en nomadisk gjeterkultur som gjennom sin mobilitet er tilpasset marginale ressurser og stadige endringer i naturen. Derfor utøves reindriften over store områder med sesongmessige flyttinger mellom vinterbeite på innlandet og sommerbeite mot kysten. Dette er i tråd med reinens naturlige atferd hvor flokkene flytter seg mellom ulike årstidsbeiter for å dra nytte av de ulike klimasonene og vekstsesongene. Reindriften har lenge vært basert på lokale, naturgitte ressurser.

Reindriften er ikke bare en viktig del av næringslivet i regionen, men også en svært viktig samisk tradisjons- og språkbærer. Næringen opplever stadig større utfordringer og press på beitearealene til andre arealformål, herunder mineralutvinning, vindkraftutbygging og kraftforsyning, forsvarets aktiviteter og annen utbygging.

Reindriftnæringen opplever også stadig større utfordringer knyttet til klimaendringene som har ført til mer ustabile vintre med hyppigere temperatursvingninger under og over null grader. Dette har ført til mer is, låste beiter og jevnlig goavvi (uår) for reindriften. Næringen har blitt mer avhengig av å kjøpe fôr i perioder av året. Klimaendringene fører også til vegetasjonsendringer som reduserer forekomsten av reinlav.

I tillegg har arbeidsgruppa for erfaringsbasert kunnskap vist til flere utfordringer som dagens rovviltforvaltning påfører reindriften, blant annet innenfor temaene rovviltstatning og tilskuddsordninger. Den erfaringsbaserte kunnskapen er viktig for reindriftenes beredskap og bærekraft. Tilskuddsordninger som ikke er basert på og tilpasset den erfaringsbaserte kunnskapen kan svekke reindriftenes robusthet. Dette gjelder for eksempel flokkstruktur og muligheten til fleksibel bruk av arealer. Den erfaringsbaserte kunnskapen er lokal og kan ha løsninger som står i fare for å gå tapt i den regulerende forvaltningen.

Bufenæringa

Jordbruket er en viktig næring i Troms og Finnmark. I regionen er det 327 000 dekar dyrket jord, som utgjør 0,7 prosent av det totale landarealet. Husdyrproduksjon er bærebjelken i landbruket i Troms og Finnmark. Melkeproduksjon på ku og geit er størst, deretter kommer kjøttproduksjon på sau og storfe. Antall gårdsbruk går ned, men primærproduksjonen er relativt stabil. Som ellers i landet har utviklingen lenge gått i retning færre og større gårdsbruk. Landbruksforetakene i Troms og Finnmark utgjør cirka 1800 årsverk.

Omtrent 85 prosent av sauebrukene i Troms og Finnmark, er medlemmer av et beitelag. Beitelagene er ujevnt fordelt i regionen, og det er stor variasjon i tettheten av sau i de ulike beiteområdene (Figur kart som viser beitelagene). Formålet med beitelagsordninga er å stimulere til samarbeid for å utnytte beiteressursene i utmark på en god måte og forebygge tap. Samarbeidet kan gjelde tilsyn, sanking og ettersyn og vedlikehold av gjerder og installasjoner.

For de som driver med sau kan et varmere klima gi både muligheter og utfordringer. Klimaendringer kan gi en lengre beitesesong, men de kan også gi mer ekstremt vær med både tørke og flom som kan være negativt både på utmarksbeite og innmark. Videre kan klimaendringer i mange områder gi manglende snødekke og/eller veksling mellom mildvær og frost. Det kan gjøre at isbrann som reduserer avlingene blir mer vanlig. Et varmere og våtere klima kan gi bedre levekår for parasitter på sau.

Dyrevelferd

Dyrevelferdsloven (lov av 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd) sier blant annet at

Alle dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Det er dyreeier som har det direkte ansvaret for velferden til sine dyr også på utmarksbeite, men alle aktører, inkludert rovviltforvaltningen, har plikt til å ta hensyn til dyrs velferd. Tap på beite er alltid forbundet med lidelse. I forarbeidene til dyrevelferdsloven (Rapport V-1644, VESO Oslo Veterinary science opportunities –dyrevelferd på beite) vises det til at rovdyr utgjør den største enkeltårsaken til tap av sau på beite. Imidlertid er beite i utmark et vesentlig velferdsgode for dyrene, og et visst skade- og tapsomfang må påregnes ved beite i utmark. Tilsvarende oppgis rovviltskader å utgjøre en viktig årsak til tap i reindriften, en næring som er helt avhengig av naturgitt beitegrunnlag.

Tamrein er semidomestiserte, i hovedsak selvbergende, dyr. Rovviltnemnda ser at vurdering av dyrevelferd i reindriften bør ha et annet utgangspunkt enn for domestiserte dyr, og at det er en forutsetning for tradisjonell reindriften med sine kunnskapssystemer og etiske perspektiver. Samtidig har reinen krav på den samme velferden som andre dyr, da ut fra sine behov. Rovviltnemnda mener fagpersoner fra reindriften, både med formell og erfaringsbasert utdanningsbakgrunn, sammen med Mattilsynet må bidra til slike vurderinger.

De politiske føringene for forvaltningen av rovvilt og beitedyr tilsier at forvaltningen skal gjennomføres på en slik måte at risikoen for tap og lidelse reduseres mest mulig gjennom forebyggende tiltak og bestandsregulering. Beiterestriksjoner skal være siste utvei. Rovviltnemnda presiserer at beitenekt ikke skal være en løsning i beitedyrprioriterte områder. Her må det gjennomføres effektivt uttak av skadevoldende dyr.

Psykososiale forhold

Rovviltnemnda mener sammenhengen mellom tap til rovvilt og psykisk og fysisk helse til utøvere og deres familier må løftes frem. I Innst. S. nr. 174 (Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om rovvilt i norsk natur) skriver komiteen at de

mener livskvalitet og bosetning og næringsutvikling i distriktene må tas hensyn til ved forvaltningen av rovdyrene.

I kommentarer til forskrift om forvaltning av rovvilt § 1 står

Stortinget har dessuten ved behandling av rovviltmeldingen lagt vekt på at det skal være mulig med levedyktige næringsvirksomheter i landbruket, herunder næringsdrift basert på utmarksbeiting både for bufe og tamrein. Dessuten skal det tas hensyn til bosetting og livskvalitet i områder med rovvilt.

Rovviltforvaltningen mangler gode verktøy for å vurdere konsekvenser for livskvalitet, bosetning og næringsutvikling. Vi kan se til historisk utvikling når det gjelder næringsutvikling og bosetting, men årsakene er sammensatte, og det er vanskelig å si hvor mye som skyldes rovvilt. Enda vanskeligere er det å måle effekter på livskvalitet. Like fullt er det utvilsomt mange næringsutøvere som opplever redusert livskvalitet som følge av rovvilt og/eller rovviltforvaltning.

I forskningsprosjektet “Reindriftas hverdag” ble det funnet at fredet rovvilt er den faktoren som rammer flest reindriftsutøvere og utgjør hele 87 % av den totale belastninga, med konsekvenser i form av psykisk belastning, merarbeid og økonomisk tap (Møllersen m.fl., 2016, s. 69).

Funn fra rapporten “Helse Miljø og Sikkerhet i reindriften” bekrefter dette. I undersøkelsen av hvordan tilstedeværelsen av rovvilt påvirker reineiere, sier 84 % av de spurte at rovvilt/rovdyrforvaltning utgjør psykisk stress/belastning i hverdagen (Bongo, Steinfjell og Logstein, 2022, s. 47). I samme rapport framkommer følgende:

Rovvilt er et annet tema når det gjelder psykisk stress fordi rovviltet beslaglegger beiteland når reinen og reineieren prøver å unngå områder med mye rovvilt. Det er vanskelig å få fellingstillatelse, og tap av rein til rovvilt får store økonomiske konsekvenser bl.a. fordi erstatningsordningen er uforutsigbar.

I tillegg er det en ekstra belastning for mennesker i beitenæringene at de noen ganger blir møtt med hets og fordommer. Det er i dag få kommentarfelt innen temaet rovvilt og reindrift som får stå uten mistenkeliggjøring og forutinntatte slengkommentarer myntet på reindriften, ofte omtalt som en enhetlig kategori. Alt dette er med å påvirke mennesker og deres livskvalitet.

Rovviltnemnda ønsker å løfte frem utøvere i beitenæringene. De er avgjørende for bosetting, for å ivareta kulturarven som beitenæringene bærer, og for å ha en høy grad av selvforsyning av kjøtt. En feilslått rovviltforvaltning vil påvirke lysten til å drive med beitedyr og slik påvirke rekruttering til næringene. Beitenæringene er avgjørende for å ivareta kulturlandskapet som er viktig for overlevelsen til mange arter, men også estetisk viktig.

Rovviltnemnda mener beitenæringene må ha ressurser, menneskelig og økonomisk kapital, og de må gis forutsigbarhet, som gjør de i stand til å være frempå og møte utfordringer, inkludert rovviltkonflikter, på en innovativ og effektiv måte som ivaretar både beitedyr og rovvilt, uten at de på sikt er avhengige av FKT-midler eller rovvilterstatning. Vi ønsker at beitenæringene skal være genuine forbilder i kampen for å oppfylle naturmangfoldlovens formål:

at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Levende beitenæringer med sin kunnskap er en forutsetning for å oppnå formålet med naturmangfoldloven.

Rovvilt i region 8 – overvåking og bestandssituasjon

Den skandinaviske overvåkingen av store rovdyr er unik i omfang, nøyaktighet og presisjonsnivå, også globalt sett. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt skal sikre at kartlegging og overvåking av rovvilt blir utført på best mulig måte og likt over hele landet. Det innsamlede materialet skal også bearbeides, sammenstilles og rapporteres på nasjonalt nivå av en uavhengig instans. Overvåkingsprogrammet ble etablert i 2000. De første årene omfattet det gaupe, jerv, brunbjørn og ulv. Fra 2006 ble også kongeørn tatt med. Miljødirektoratet er ansvarlig for programmet. Rovdata har ansvaret for formidling, drift og videreutvikling. Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for datainnsamling og feltarbeid i overvåking av store rovdyr i Norge.

Rovbase viser geografiske registreringer av observasjoner og skader etter rovdyr i Norge og Sverige. En stor del av informasjonen i Rovbase inkluderer erfaringsbasert kunnskap gjennom at den er basert på opplysninger og tips fra lokale kilder og enkeltpersoner. Rovbase inneholder også informasjon om organiserte registreringer gjennomført av feltpersonell og laboratorieanalyser av prøvefunn. I Rovbase er det også tilgjengelig en oversikt over erstatningstall for tapt sau og rein i Norge. Innholdet i Rovbase oppdateres av Statsforvalteren i respektive fylker, Statens naturoppsyn (SNO) og Norsk institutt for naturforskning (NINA).

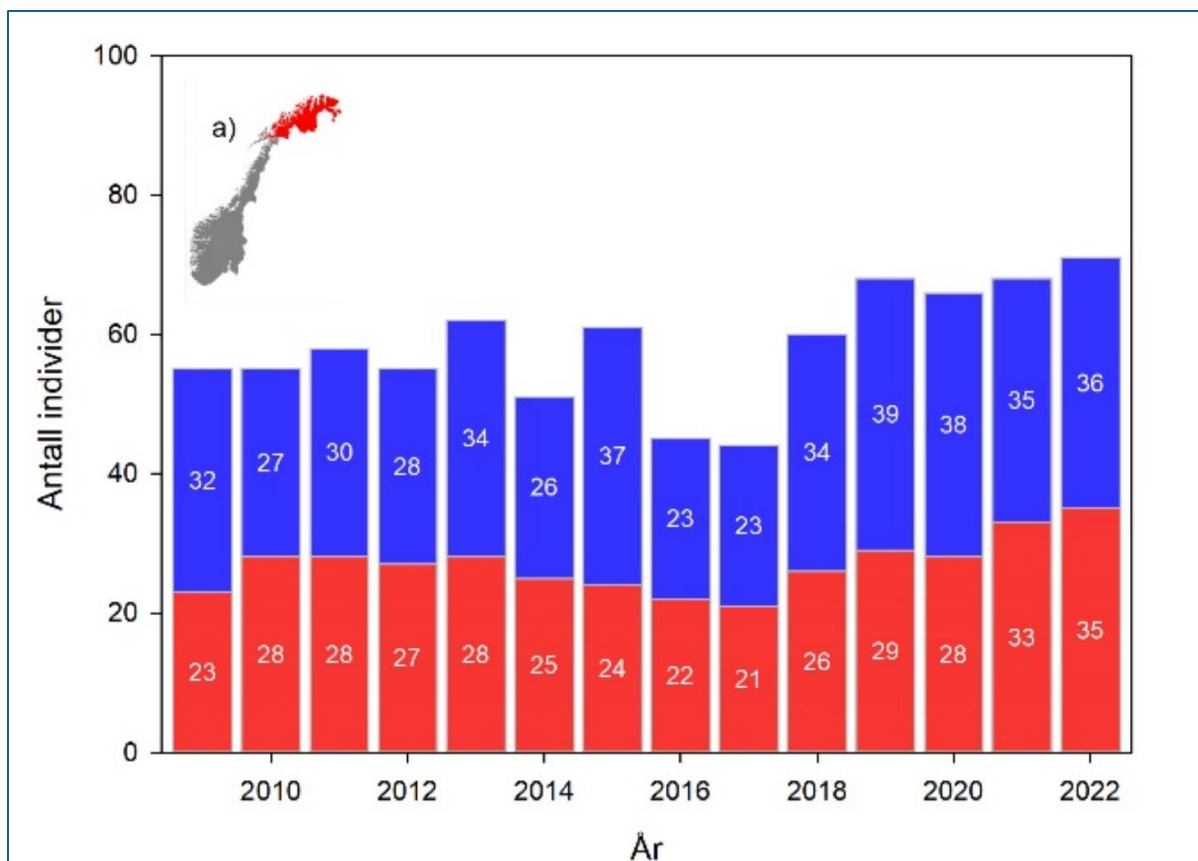
Rovdata koordinerer rovviltovervåkingen på landsbasis. Rovdata bearbeider og sammenstiller dataene fra Rovbase i egne rapporter som gir grunnlag for rovviltforvaltningen. Klima- og miljødepartementet har oppnevnt et fagråd som skal påse at rovviltovervåkingen i Norge er best mulig.

Prosjektet RovQuant ved NMBU har utviklet metoder, der data fra det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt brukes for å anslå og kartlegge bestander av bjørn, jerv og ulv, dette er levert siden 2017. Siden 2019 har prosjektet levert årlige tetthetskart og estimater for bestandsstørrelse for ulv, jerv og bjørn i Norge, samt ulv og jerv i Sverige.

Kartene og anslagene tar hensyn til at ikke alle individer oppdages hvert år og at individer beveger seg over administrative grenser, landegrenser inkludert. Anslagene tar derfor ikke bare hensyn til antallet individer som bruker en region, men også til andelen av deres aktivitet som faller innenfor denne regionen.

Bjørn

I region 8 er det omtrent like mange hannbjørner som hunnbjørner (Figur X).

Figur X. Antall individer av brunbjørn i rovviltregion 8 påvist ved DNA-analyse i perioden 2009–2022. Hunnbjørner er illustrert med rød farge og hannbjørner med blå farge (NINA Rapport 2267).

Bjørnekullsimulering

Det er antall ynglinger, beregnet ved hjelp av Bischof & Swenson sin bjørnekullsimuleringsmodell, som brukes for å måle hvor nær bestandsmålet regionen er. Det er når denne modellen simulerer seks ynglinger i regionen, at bestandsmålet er nådd. Modellen forsøker ikke å estimere antall faktiske ynglinger det enkelte år, men er ment å gi et bilde på bestandsutviklingen over tid.

Modellen tar utgangspunkt i hunnbjørner det er samlet DNA fra det enkelte år. Den bruker data fra det skandinaviske bjørneprosjektet om alderssammensetning og hvor ofte binner i ulike aldre får unger, samt om størrelsen på binneres hjemmeområder. Basert på hvor det er funnet DNA fra bjørnen det enkelte år, simuleres et hjemmeområde rundt senter for observasjonene. Hvor mange prosent av det simulerte hjemmeområdet som er i Norge avgjør binnas bidrag til oppnåelsen av bestandsmålet. Dette betyr at når en i samme sesong finner DNA fra samme binne flere ganger, så vil funn langt fra grensa «trekke» hjemmeområdet inn i Norge, mens funn like ved grensa vil «trekke» en større del av hjemmeområdet inn i naboland. Altså kan binner registrert nærme grensen telle som ca. 50 prosent «norske», og der Norge utgjør en arm inn i naboland, som i Pasvik, kan en registrering telle som godt under 50 prosent «norsk».

I region 8 ble det i 2022 samlet DNA fra 35 hunnbjørner, ut fra disse ble det simulert 3,0 ynglinger, det tilsvarer 11,7 hunnbjørner per simulerte yngling. Om vi hadde visst at 10 av disse binnerne kom ut med unger som for første gang så dagslys våren 2022, eller om vi hadde visst at ingen av disse 35 hunnbjørnene fikk unger i 2022, så hadde ikke det rokket ved at bidraget til bestandsmålet på 6 var 3,0. Modellen sier altså noe om bestandens potensial for ynglinger, heller enn den faktiske produksjonen fra år til år.

RovQuant har fra og med 2012 tilgjengelig regionale og kjønnsesifikke bestandsestimater, samt tetthetskart.

Gaupe

For gaupe er det gjennomsnittlig antall registrerte familiegrupper de siste tre årene som avgjør om bestandsmålet for regionen er nådd. For årene 2021, 2022 og 2023 ble det i region 8 registrert henholdsvis 6, 6 og 9 familiegrupper (Tabell X). Av disse var henholdsvis 2, 0 og 1 i Finnmark.

Tabell X. Antall familiegrupper av gaupe før jakt i ulike rovviltregioner i perioden 2013–2023 (NINA Rapport 2307).

Region/ År	2013*	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	16,5	16,5	16	9,5	9	15	15	16	15,5	12	14,5
3	7,5	5,5	7	3,5	5	6	7	5	6	7	7,5
4	1	5	4,5	1,5	1,5	1,25	1	0,5	3	3	4,5
5	5	4,5	2,5	7,5	9,5	7,25	6	8	8,5	10,5	11,5
6	8	12,5	17	14,5	18,5	15,5	15,5	15	18	14	13
7	10	4	5,5	6,5	6	8,5	5,5	11	10	6	11,5
8	10	5,5	8	9	6	4	5	11	6	6	9
SUM	59	53,5	60,5	52	55,5	57,5	55	66,5	67	58,5	71,5

*Tallene for 2014 og senere år er ikke direkte sammenlignbare med tidligere år, da overvåkingsmetodikken er endret i forbindelse med samordningen med Sverige.

I Norge blir gaupe overvåket ved årlig å registrere antall familiegrupper, som er mordyr fulgt av årsunger. De fleste registreringer skjer på sporsnø, men bilder, for eksempel fra viltkamera, kan også dokumentere familiegruppe. Registreringsperioden varer fra 1. oktober og ut februar. For dokumentasjon av familiegrupper må observasjoner av dyr, spor eller sportegn meldes til SNO, som da kan sende rovviltpersonell ut i felt for å dokumentere etter instruks fra Rovdata.

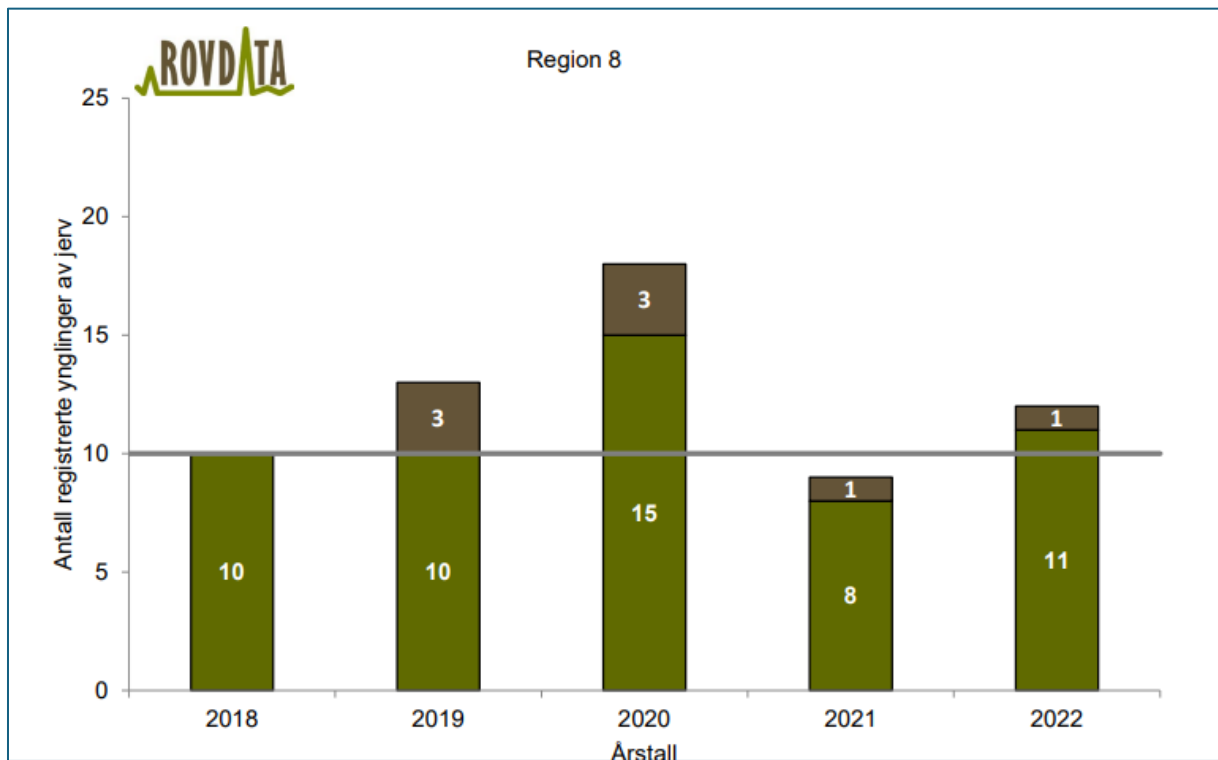
Ut fra alle bekreftede observasjoner, både dokumenterte og antatt sikre, beregner Rovdata hvor mange familiegrupper som minimum lever i Norge det enkelte år. Beregningene som har data tilbake til 1997 tar utgangspunkt i avstandsregler som brukes til å skille familiegrupper fra hverandre. Reglene er basert på data om hvor langt radiomerkede gauper i Skandinavia forflytter seg, og på hvilke leveområder de har. I beregningene inngår også data på døde årsunger og fotodokumentasjon av familiegrupper eller unger.

Familiegrupper som registreres i grenseområdet til naboregion deles opp og bidrar da med 0,5 familiegrupper til hver av regionene. Familiegrupper som registreres på norsk side, men i grenseområdet til naboland deles ikke opp, men telles som en norsk familiegruppe.

Jerv

Det er gjennomsnittlig antall registrerte ynglinger de tre siste årene som avgjør om regionen har nådd bestandsmålet for jerv. Over årene 2020, 2021 og 2022 ble det registrert henholdsvis 18, 9

og 12 ynglinger (Figur X), av disse var henholdsvis 7, 5 og 5 i Finnmark.

Figur X. Antall registrerte ynglinger av jerv i perioden 2018–2022 i rovviltregion 8. Den brune delen av søylene angir påviste ynglinger hvor tispa og/eller valp(ene)er tatt ut. Den horisontale grå linjen angir det regionale bestandsmålet (Kilde: NINA Rapport 2179).

Jervebestanden i Norge blir overvåket ved å registrere hvor mange valpekull som blir født hvert år, og ved å analysere DNA fra jerv. Statens Naturoppsyn kontrollerer fra mars og utover sommeren hiplasser, hvor det tidligere er registrert jerveyngling. Det blir også lagt ned betydelig innsats i å lete etter nye hiplasser. For jerv er det den eksakte hiplassen der ynglingen dokumenteres som avgjør til hvilket land eller region ynglingen regnes. Det er en dusørordning for tips som fører til funn av hiplasser som tidligere ikke var kjent for forvaltningen.

DNA-analysene gir grunnlag for sikrere estimater på bestandsstørrelsen, og de gir kunnskap om kjønnssammensetning, inn- og utvandring, overlevelse, reproduksjon og slektskapsforhold. Det blir også utført DNA-analyser av vevsprøver fra alle individene som er felt ved skadefelling eller lisensfelling. RovQuant har fra og med 2012 tilgjengelig regionale og kjønnsspesifikke bestandsestimater, samt tetthetskart.

Kongeørn

Stortinget har satt et nasjonalt bestandsmål for hvor mange hekkende par med kongeørn vi skal ha i Norge. Det ble vedtatt i 2004 at bestanden av kongeørn skulle opprettholdes i hver region på det nivået som var situasjonen da. I 2003 var bestanden anslått til 850–1 200 hekkende par i landet. Rovdata vurderer dagens bestand som stabil og innenfor Stortingets nasjonale mål. Det er ikke satt regionale bestandsmål for kongeørn. Vis til rapport 2024 om bestandsstatus kongeørn, og estimater for landet og for region 8.

Kongeørnbestanden i Norge er over mange år blitt overvåket ekstensivt ved å kartlegge

hekketerritorier over hele landet. Denne overvåkinga skal gi grov informasjon om endringer i ørnas bruk av arealer og leveområder. Gjennom denne overvåkinga er det også lagt opp til at man i fremtiden, i intervaller på for eksempel ti år, skal kunne kontrollere eventuelle endringer i antall territorier som er i bruk.

Vis kart over områder for intensiv overvåking i Norge:

Kartet viser områdene for intensiv overvåking av kongeørn i Norge. Røde punkter viser TOV-områder med etablert overvåking av ungeproduksjon hos kongeørn. (TOV = Program for terrestrisk naturovervåking). Kart © Rovdata

Fra våren 2013 er det i tillegg satt i gang en intensiv hekkeovervåking av arten i 12 utvalgte områder. I hvert av disse områdene vil 15 faste territorier bli fulgt opp over tid, innenfor en radius på cirka 50 kilometer. Den tette oppfølgingen skal gi bedre informasjon om endringer i årlig overlevelse hos voksne individer og om variasjoner i den årlige produksjon av unger som flyr ut av reiret.

Analyser av mytefjær fra voksne fugler og fjær fra unger vil kunne belyse aktuelle problemstillinger, som kartlegging av territoriebruk for hekkende par og dødelighet blant voksne individer. Per 2023 blir det utført DNA-analyser på kongeørn gjennom Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt i to utvalgte intensivområder (Fauske og Finnmarksvidda).

Overvåkningen i felt blir utført av ulike aktører på oppdrag fra Miljødirektoratet, og etter egne instruksjoner og registreringsskjema for intensiv og ekstensiv overvåkning. Besøk og observasjoner i territoriet i løpet av registreringssesongen blir registrert og lagret i Rovbase 3.0, sammen med eventuelt dokumentasjonsgrunnlag i form av foto/film. Etter registreringssesongen blir alt materialet kvalitetssikret av Rovdata, og hvert territorium får en endelig vurderingsstatus.

Havørn

Havørn er ikke omfattet av rovviltforskriften, og heller ikke av rovviltnemndas myndighet. Det gis ikke rovviltstatning for eventuelle tap til havørn. Rovviltnemnda mener likevel det er riktig å ha med havørn i denne forvaltningsplanen, fordi mange er opptatt av havørn og dens interaksjon med beitedyr og kongeørn.

Artsdatabanken viser til at den norske hekkebestanden i 2015 ble anslått til å være mellom 5600 og 8400 individer, og den ble da vurdert som økende. Ifølge BirdLife International (2017) er både hekke- og vinterbestanden i Europa økende. I den norske rødlista for arter 2011 vurderes havørn som livskraftig fordi arten er under spredning og bestanden er økende.

Ulv

Stortinget har fastsatt et nasjonalt bestandsmål for hvor mange valpekull som skal fødes i Norge og grenserevir hvert år. Bestandsmålet er på 4-6 årlige ulvekull (ynglinger) i Norge og i grenserevir, hvorav minst tre kull skal være født i helnorske revir. Ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes. Videre vil ulvekull som fødes i grenserevir mellom Norge og Sverige medregnes med en faktor på 0,5. Rovdata publiserer omkring 1. juni hvert år sluttrapport med konklusjoner om bestandsstatus for ulv i Norge og totalt i Skandinavia. Ulven var praktisk talt utryddet på den skandinaviske halvøya i 1960-årene. For vinteren 2023-2024 viste beregninger at bestanden var på cirka 440 individer på skandinavisk nivå (Rovdata.no).

Den skandinaviske ulvebestanden er preget av innavl, og er på sikt avhengig av tilførsel av nye gener, dette kan skje naturlig gjennom innvandring fra den finskrussiske bestanden. I region 8 er det ikke bestandsmål for ulv, men enkeltindivider forekommer jevnlig, dette er i de fleste tilfeller individer fra den finskrussiske bestanden, som har ytterkanten av sin vestlige utbredelse mot Finnmark og Troms.

Dusør for meldinger om rovvilt

Registrering av fredet rovvilt er en viktig del av rovviltforvaltningen i Norge. Mye av registreringen gjøres på frivillig basis. I region 8 gis det dusør på inntil 15 000 kroner for enkelte meldinger som er viktige for bestandsovervåkingen av gaupe, jerv, bjørn og kongeørn. Se på rovviltnemndas og Statsforvalterens nettsider for oppdatert informasjon om hvilke meldinger som kan gi dusør.

Om rovviltforvaltninga

Felling av rovvilt

Skadefelling eller lisensfelling skal være et unntak og kan kun tillates hvis bestandens overlevelse ikke trues av fellingen og det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning. Kvotejakt er jakt på en art som produserer et høstingsverdig overskudd.

Rovviltnemnda har myndighet til å fatte vedtak om kvote for skadefelling og kvote for jakt eller lisensfelling når bestanden av ulv, brunbjørn, jerv eller gaupe ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen. Miljødirektoratet kan fatte vedtak om felling eller jakt når bestanden ligger under bestandsmålet. Statsforvalteren avgjør søknader om skadefellingstillatelser på kongeørn.

For ulv og brunbjørn baseres myndigheten på dokumenterte data om siste års ynglinger, mens det for jerv og gaupe baseres på gjennomsnittet de tre siste årene.

Kvotejakt

Er ordinær jakt på et bestemt antall individ av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 16 og viltloven § 9, og det er offentlige myndigheter som fastsetter kvoten. Gaupe er den eneste av rovviltartene som reguleres gjennom kvotejakt, fordi den ikke har et like strengt vern som de andre artene.

Lisensfelling

Jerv, brunbjørn og ulv har et strengere vern enn gaupa og kan derfor ikke forvaltes gjennom kvotejakt. Lisensfelling er en ordning hvor ansvarlig myndighet fastsetter kravene. Jegerne som vil delta må registreres som lisensjegere i jegerregisteret og fellingen er hjemlet i en unntaksbestemmelse i naturmangfoldloven. Fellingstypen brukes for å regulere bestandens størrelse og utbredelse.

Skadefelling

Brukes i akutte situasjoner for å forhindre skader på husdyr og tamrein. Skadefelling skal kun brukes mot enkelte individer og innenfor avgrensede områder.

Miljødirektoratet og statsforvalter behandler søknader og gir tillatelse til skadefelling, etter gitte kriterier. De kan også beslutte skadefelling etter egen vurdering. Kommunale skadefellingslag utfører de fleste skadefellinger.

Miljødirektoratet kan iverksette ekstraordinære uttak. For eksempel hiuttak av jerv eller skadefelling av bjørn om våren.

Naturmangfoldlovens § 18 sier at uttak av rovvilt bare kan gjøres hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Ifølge rovviltforskriften skal det ved vurdering av skadefelling legges vekt på føringer i forvaltningsplan for rovvilt. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning. Det skal særlig tas hensyn til

a. områdets betydning som beitemark

- b. skadens omfang og utvikling
- c. potensialet for fremtidige skader
- d. muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak

Ytre forhold slik som for eksempel beitekrise kan påvirke forhold som særlig skal hensyntas, og vil da være en del av helhetsvurderingen når skadefelling vurderes.

Nødverge

Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptre på vegne av eieren, kan avlive vilt når det må anses påkrevd på grunn av et pågående eller umiddelbart forestående angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe (naturmangfoldloven § 17). I tillegg kan jerv og gaupe avlives når det anses påkrevd for å fjerne en umiddelbar og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og gris (rovviltforskriften § 13a). I rovdysikre hegn som tilfredsstillende fastsatte krav kan rovdyr avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund (naturmangfoldloven § 17a). Bruk av nødverge for avlivning eller forsøk på avlivning av vilt skal straks meldes politiet.

Erfaringskunnskap i skadefellingslagene

Lokale jegere, sauebønder og reingjetere som har erfaringskunnskap knyttet til områdene, er uvurderlige ressurser i skadefellingssammenheng. At deltakerne på skadefellingslagene har lokal tilknytning og kontakt med eller tilhørighet til beitenæringa i området, er dessuten avgjørende for å oppnå effektiv skadefelling, uten å utgjøre en ytterligere belastning på beitedyrene. Rovviltnemnda mener at skadefellingslagene i størst mulig grad bør bestå av beitedyreiere og jegere med god kjennskap til lokal beitenæring. Derfor anbefaler vi at kommunene retter framtidig rekrutteringsarbeid mot disse miljøene.

Jakt- og lisensfellingskvoter

Rovviltnemnda vil ved vedtak om kvote for jakt- og lisensfelling av rovvilt dele inn regionen etter grensen mellom Troms og Finnmark, og uten at skadefelling eller annen avgang kan belastes disse kvotene på tvers av denne grensen. Rovviltnemnda oppfordrer Miljødirektoratet til den samme praksisen.

Bruk av hund til skadefelling

Rovviltnemnda mener det er viktig med utdanning og oppretthold av gode hunder til bruk ved skadefelling. Vi tror det er klokt at disse hundene i størst mulig grad holdes av ansatte hos Statens Naturoppsyn, for å sikre profesjonalitet, kontinuitet og god dialog med beitenæringa.

Tiltak for å effektivisere kvotejakt, lisensfelling og skadefelling av rovvilt

Rovviltnemnda vil bruke prosjektet Næring og rovvilt til å skape interesse for rovviltjakt gjennom kurs, møtevirkosomhet og tilskudd. Dette bidrar også til økt kompetanse og lettere rekrutering til skadefellingslagene.

Etter visse kriterier i forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst § 34 er det i dag tillatt å benytte kamera kombinert med elektronisk overvåking som tilsyn ved båsfangst av jerv. Videre er det etter samme forskrift § 29a tillatt å bruke fast montert kunstig lys ved åtejakt på jerv som gjennomføres som ledd i lisensfelling.

Forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag § 5b sier at

Kommunen kan etter søknad gi tillatelse til bruk av snøscooter på vinterføre for utkjøring og tilsyn med jervebåser som er tillatt av statsforvalteren etter forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om

utøvelse av jakt, felling og fangst § 31 første ledd bokstav a). Kommunen kan etter søknad gi tillatelse til bruk av snøscooter på vinterføre for utkjøring av åte og åtebuer i forbindelse med felling av jerv. Kjøring etter første og annet punktum skal skje etter bestemte traseer som angis i kommunens vedtak. Antall tillatte turer etter annet punktum skal avgrenses og framgå av tillatelsen. Lisenshaver skal føre logg som på forespørsel må forevises til naturoppsynet.

Samarbeid med naboland og rovviltregion 7

Samarbeidsavtale mellom rovviltnemndene i region 7 og 8

Det er et formalisert samarbeid med region 7. Rovviltnemndene i region 7 og 8 har inngått følgende avtale om kvotejakt på gaupe, lisensfelling av jerv, samt kvoter for betingede skadefellinger av jerv, gaupe, bjørn og ulv:

1. Ved fastsetting av:

- o kvote for jakt på gaupe,
- o kvote for lisensfelling av jerv,
- o kvoter for betingede skadefellinger av jerv, gaupe, bjørn og ulv

i grenseområdene mellom Nordland og Troms, skal følgende område i Nordland omfattes av kvotevedtak for Troms:

Hele Evenes kommune og den delen av Narvik kommune som ligger nord for Rombaken (fra Rombaksbotn går grensa for området i Norddalen opp til Ofotbanen og langs Ofotbanen til svenskegrensa).

2. Kvotevedtak i dette området fastsettes av rovviltnemnda for region 8, som en del av fellingsområdene på Troms-sida av grenseområdet.

3. Sekretariatet for rovviltnemnda i region 8 skal ved utarbeidelse av saksframlegg for fastsetting av kvoter, legge vekt på:

- o bestandssituasjonen for de aktuelle artene i området,
- o fastsatt bestandsmål for de aktuelle artene i Nordland,
- o føringer i gjeldende forvaltningsplan for rovvilt i Nordland
- o tapssituasjonen for sau og rein i området

4. Rovviltnemnda i region 7 skal gis anledning å komme med merknader til saken før det fattes vedtak om slike kvoter.

5. Kvotejakt og lisensfelling i dette området administreres av Statsforvalteren på Troms-sida. Søknader om skadefelling av jerv, gaupe, ulv og bjørn i dette området skal behandles av Statsforvalteren på Troms-sida i nært samarbeid med Statsforvalteren i Nordland.

6. I de tilfeller der Miljødirektoratet har myndigheten til å fastsette slike kvoter i en eller begge rovviltregionene, oppfordres det til at direktoratet fatter vedtak i samsvar med denne avtalen. Det legges til grunn at rovviltnemnda i region 8 kan fatte vedtak om kvoter i det aktuelle området i Nordland også i tilfeller hvor myndigheten til å fastsette slike kvoter i region 7 er tillagt direktoratet.

7. Denne avtalen gjelder inntil en av nemndene sier den opp. Avtalen kan oppheves umiddelbart dersom en av nemndene ønsker det.

Utdypende om samarbeidsavtale mellom region 7 og region 8

Samarbeidsavtalen med region 7 rører ikke ved bestandsmålene for de ulike regionene, heller ikke ved regiongrensen når en beregner hvor mange ynglinger en har i de ulike regionene. Samarbeidsavtalen gir rovviltneemnda i region 8 myndighet til å fatte vedtak om kvote for et område nord i Nordland. Når rovviltneemnda gjør dette ser den til bestandssituasjonen for rovviltet i området, fastsatt bestandsmål for rovviltet i Nordland, føringer i gjeldende forvaltningsplan for rovvilt i Nordland og til tapssituasjonen for sau og rein i området. Rovviltregistreringer i samarbeidsområdet regnes ikke inn i antall ynglinger i region 8, de telles fortsatt inn i antall ynglinger i region 7. Det nye er at kvoten administreres fra region 8, avgang belastes kvoten for region 8. I dette området er det nemlig i stor grad er de samme rovdirene som bruker begge sider av grensa, og dermed framstår Rombaken–svenkegrensa mer naturlig som forvaltningsgrense enn fylkesgrensa.

Videre samarbeid med region 7 og med naboland

Rovviltneemnda vil videreføre og styrke samarbeidet med region 7. Rovviltsamarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland omfatter i hovedsak dokumentasjon og forskning. Rovviltneemnda vil utvikle dette samarbeidet med sikte på en felles plan for rovviltforvaltning på tvers av grensene.

Det er flere overordnede forhold og utviklingstrekk som, på tvers av landegrenser, vil kunne påvirke forvaltning av rovviltbestandene, men også ivaretagelse av beitenæring i både Norge, Sverige, Finland og Russland. Et område som utpeker seg som særlig aktuelt er klimaendringenes påvirkning på natur og klimatiske forhold, som igjen vil ha en innvirkning for både rovvilt og beitenæring på Nordkalotten. Klimautfordringenes påvirkning på rovvilt og beitenæring vil skje uavhengig av nasjonale grenser og avgrensede forvaltningsområder.

Enhetlige og omforente modeller for kartlegging, dokumentasjon og beregning på tvers av landegrenser vurderes som noe som vil kunne sørge for en mer troverdig forvaltning av rovviltbestandene.

Landegrenser vurderes i dag å kunne by på praktiske og reelle utfordringer for beitenæringen knyttet til eksempelvis skadefellinger. Tettere samarbeid omkring skadefellinger på tvers av landegrenser vurderes å være positivt for å bedre forutsigbarheten knyttet til forvaltning av rovvilt og for beitenæring på Nordkalotten.

Rovviltneemnda vil jobbe for felles årlig rovviltmøte/-konferanse mellom Norge, Sverige og Finland. Arrangementet bør rulleres mellom landene og ha fokus på en forutsigbar rovviltforvaltning i nord, felles utfordringer og problemstillinger knyttet til forvaltningen og sameksistens mellom rovvilt og beitenæring.

Informasjonsflyt mellom landene om forvaltning i grenseområdene er et særlig aktuelt behov. Da det i 2013 ble opprettet/gjort endringer av A-områdene i Norge, så var dette en endring som ikke finsk beitenæring var kjent med. Endringen påvirket dem negativt uten at de var rigget for å håndtere det.

Samordnet virkemiddelbruk

Bedre samordning av tilskuddsordninger vil kunne gi bedre totaleffekt av tiltakene, hindre at ulike tilskuddsordninger motvirker hverandre og synliggjøre virkemiddelbruken. Dette kan i neste omgang forenkle arbeidet i forvaltningen.

Dagens løsning for søknadsprosess og saksbehandling av forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT) i Elektronisk søknadssenter (ESS), har ingen kobling til andre støtteordninger. I Hansen et al. (2020) sin vurdering av FKT-ordningen ble det dessuten anbefalt å legge til en enkel funksjon i ESS sin søknadsportal, hvor søker kan opplyse om andre tilskuddsordninger er omsøkt, og i så fall hvilke. Rovviltnemnda støtter dette forslaget.

Regjeringen har i sin politiske plattform vektlagt digitalisering som et viktig verktøy for forenkling og innovasjon av offentlig sektor («tillitsreformen»). Dette blir en viktig plattform for å lette oversikten over ulike støtteordninger i framtida. I tillegg forvalter både Mattilsynet og Statsforvalteren et lov- og forskriftsverk som stiller krav til hold av husdyr og tamrein. For en enda bedre samordning av virkemiddelapparatet, kan det være grunn til å gå gjennom disse regelverkene for å vurdere ev. endringer/differensieringer for en bedre total måloppnåelse.

Flere av tilskuddsordningene innen landbruk og reindrift kan bidra til å redusere tap og konflikter til rovvilt. Disse bør i større grad samordnes med FKT-midlene. Av de landbrukspolitiske virkemidlene er det mest naturlig å samordne «Tilskudd til tiltak i beiteområder» og «Områderettet innsats - bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord» (2023-2025) med FKT-midler. Av de reindriftspolitiske virkemidlene er det tilskuddsordningene i Sametinget som kan være aktuelle å samordne med FKT-midlene. «Tilskudd til reindriftsanlegg» (RUF) kan indirekte bidra til reduksjon i tap av beitedyr, ved at det gis midler til anlegg (eks. inngjerding/samlehegn som også kan benyttes i forbindelse med føring, kalving i gjerde eller ved flytting av rein.

Rovviltnemnda mener tilskuddsforvaltningen må se produksjonskrav i sammenheng med tap til rovvilt, slik at ikke lav inntekt fra slakteuttak på grunn av rovvilttap i neste omgang fører til uteblitt produksjonstilskudd.

Tilskuddsordninger i landbruket

Det er en rekke tilskuddsordninger som støtter opp under beiting og bidrar til skjøtsel av kulturlandskapet. Beitenæringen benytter seg i stor grad av disse ordningene. Eksempler er SMIL-midler (spesielle miljøtiltak i landbruket), RMP-midler (regionalt miljøprogram), herunder OBB-midler (midler til drift av beitelag), og tilskudd til tiltak i beiteområder (Tabell X).

Tabell 1. Tilskuddsordninger i landbruket

RMP – Regionalt miljøprogram	Miljøtiltak på egen gård eller leiejord. For å søke må du drive vanlig jordbruksproduksjon og være registrert i Enhetsregisteret. Hvert fylke har et eget miljøprogram med et utvalg miljøtiltak for å redusere forurensning til vann og luft, ivareta kulturlandskap og kulturminner, tilrettelegge for friluftsliv og ivareta biologisk mangfold.		
	Søk her Altinn	Søknadsfrist 15.10 (2023)	Mer informasjon Landbruksdirektoratet.no
SMIL – spesielle miljøtiltak i jordbruket	Skal fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket. Midlene forvaltes av kommunene. Statsforvalteren gir føringer i regionalt miljøprogram.		
	Søk her Altinn	Søknadsfrist Kommunen setter	Mer informasjon Landbruksdirektoratet.no

Tilskudd til tiltak i beiteområder	Tiltak som bidrar til å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Lag, foreninger og foretak som driver næringsmessig beitedrift kan søke. Enkeltforetak kan søke når det på grunn av naturgitte eller driftsmessige forhold ikke ligger til rette for samarbeid.		
	Søk her Altinn	Søknadsfrist Kommunen setter	Mer informasjon Landbruksdirektoratet.no
Områderettet innsats – bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord	Ordningen skal styrke produsentmiljøer i Nordland, Troms og Finnmark, motvirke bruksnedgang, øke arealbruken og heve kompetansen til landbruksnæringen og verdikjeden for mat, samt å utnytte regionale fortrinn og muligheter innen arktisk landbruk. Dette er en treårig tildeling (2023–2025) over Statsbudsjettet.		
	Søk her Regionalforvaltning.no	Søknadsfrist 01.10 (2023)	Mer informasjon Troms/Finnmark fylkeskommune
Regionale rekrutterings- og kompetansetiltak i landbruket (RK-midler)	Ordningen skal legge til rette for regional rekruttering og kompetanseheving med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket. Kommuner, organisasjoner og forsknings- og utviklingsinstitusjoner registrert i Enhetsregisteret kan søke.		
	Søk her Regionalforvaltning.no	Søknadsfrist 24.03 (2023)	Mer informasjon Landbruksdirektoratet.no
Regionale tilretteleggingstiltak i landbruket (RT-midler)	Skal legge til rette for regional næringsutvikling med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket gjennom tilretteleggingstiltak som bidrar til utvikling av konvensjonell eller økologisk drift i landbruket eller til utvikling av andre landbruksbaserte næringer. Kommuner, organisasjoner og forsknings- og utviklingsinstitusjoner registrert i Enhetsregisteret, kan søke. Foretak kan søke hvis tiltaket har som formål å fremme fellesgoder knyttet til næringsutvikling. Her er det også krav om at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret.		
	Søk her Regionalforvaltning.no	Søknadsfrist 24.03 (2023)	Mer informasjon Troms/Finnmark fylkeskommune

Tilskuddsordninger i reindriften

RK-midler og RT-midler: Disse tiltaksordningene forvaltes av fylkeskommunen i Troms og Finnmark. Fylkeskommunen er klar på at virkemidler når det gjelder rovvilt skal prioriteres av FKT-midler, ikke av RK- og RT-midlene.

Flokkstruktur i reindrifta

I dagens tilskuddssystem stimuleres det til flokker med høy andel produksjonsdyr, da dette er regnet for å gi en optimal flokkstruktur. Videre er tilskudd for slakt av kalv regnet som et tiltak som har en tapsreducerende effekt av forvaltningen. I tillegg til tilskuddene over reindriftsavtalen har rovviltneemnda mulighet til å gi FKT-tilskudd til tidlig slakt av kalv. Ønsket effekt er høynet kjøttproduksjon og lønnsomhet i reindrifta, og argumenter for at tilskuddet gir det, er at kalv generelt er mer utsatt enn voksne dyr for tap, at tilveksten hos kalv uansett er begrenset utover senhøsten, at rovdyr tapet øker utover høsten samt at en lavere andel kalv på vinterbeitene belaster beitene mindre, og simlene kan prioritere egen kondisjon fremfor å ta vare på kalven.

Landbruksdirektoratet har gjort en Utredning av dagens kalveslakttilskudd og produksjonspremie, rapport nr. 35/2020. Rapporten anbefalte en videreføring av

kalveslakttilskuddet, fordi det inngår som en viktig del av den samlede satsningen langs hele verdikjeden for økt næringsretting og produksjonsoptimalisering. Rapporten anbefaler videreføring av produksjonspremien, fordi den er viktig for økonomien i reindriften, og den bidrar til god flokkstruktur ved at dyr fra alle årsklasser blir slaktet. Denne vurderingen inkluderer imidlertid ikke næringas egen erfaringskunnskap på området, noe som er avgjørende for å sikre en tilskuddsforvaltning som legger til rette for at utøverne kan ta gode valg for sin flokk i sitt beiteområde.

Rovviltneemda ønsker et bredere kunnskapsgrunnlag om effekten av kalveslakt. Det kan vi få gjennom et prosjekt der en vurderer flokkstrukturens betydning for skadeforebygging i et mer helhetlig perspektiv og med utgangspunkt i reindriften erfaringsbaserte kunnskap, herunder:

- hva er optimal flokkstruktur ved vanskelige beiteforhold og ved rovviltangrep
- hvordan bidrar andelen okserein til tilgjengeliggjøring av beite
- hvordan påvirker flokkstrukturen flokkens adferd generelt og ved rovviltangrep
- hvordan påvirker flokkstrukturen genetisk utvalg i avlsarbeidet og dermed flokkens fitness over tid
- hvordan påvirkes dyrevelferd av kalveslakt. Kalveslakt strider imot tradisjonell dyreetikk i reindriften, blant annet pga. simlas sorg når kalven slaktes.

Tabell 2. Tilskuddsordninger i reindriften

Tilskudd til konflikthforebyggende tiltak	Søknad kan sendes inn fra reindriften ved reinbeitedistrikt eller siida på den ene siden, og landbruk og/eller annen berørt part slik som grunneier og kommune på den andre siden. Parter som er enige om det kan søke om tilskudd til konflikthforebyggende tiltak til bygging av gjerder som verner innmarksareal, kulturbeite, plantefelt og bebygde områder mot reinbeiting. Under spesielle forhold kan det gis tilskudd til andre tiltak som vil virke konflikthdempende mellom reindriften og andre parter. Ved særlige tilfeller kan det innvilges tilskudd til bruk av helikopter, så fremt reindriften ønsker det.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	Før start av tiltak	Landbruksdirektoratet.no
Ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap i reindriften	Gjelder ekstraordinært tilskudd til beredskap når beredskapsutvalget har fastslått beitekrise, og eget krisefond ikke er tilstrekkelig. Distrikt/reinlag kan søke om tilskudd til gjennomføring av nødvendige tiltak til en sats på 4,50 (2023) per rein per døgn og om tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite til en sats på 0,18 kroner (2023) per rein per km.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	løpende	Landbruksdirektoratet.no
Tilskudd til frakt av rein i forbindelse med slakting	Gjelder tilskudd til frakt av levende rein fra samlingsgjerde til godkjent slakteri, eller frakt av reinskrott fra slakteri til videreføring. Søknadsfristen er innen utgangen av måneden etter at frakteoppdraget er utført.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	Se Landbruksdir.	Landbruksdirektoratet.no
Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag	Tilskuddet skal bidra til utvikling av reindriften i en bærekraftig retning, avsetning til kriseberedskap, diverse administrative ordninger, arbeid med HMS og avløsning ved ferie og fritid. Reinbeitedistrikt og reinlag kan søke om tilskudd. Ordningen må ses i sammenheng med ordningen ekstraordinært tilskudd til beredskap.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	15. juli (2023)	Landbruksdirektoratet.no

Tilskudd til siidaandeler og reinlag	Siidaandeler og reinlag kan få produksjonspremie, kalveslakte- og simleslaktetilskudd. Siidaandeler kan også få driftstilskudd til ungdom og kvinner, etableringstilskudd og ektefelle-/samboertillegg. Siidaandelsleder og representant for reinlaget kan søke om tilskudd. Hvis siidaandelen har to ledere, står begge lederne som søkere med alle rettigheter og plikter dette innebærer.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	31. mai (2023)	Landbruksdirektoratet.no
Tilskudd til ulike utviklingstiltak (RUF)	Formålet med Reindriftens Utviklingsfond (RUF) er å bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål gjennom bruk av økonomiske virkemidler. Gjelder ordninger i RUF-forskriften som det ikke er egne søknadsskjemaer for. Det er tilskudd til praktiske tiltak, strukturtiltak, faglige tiltak, tilrettelegging av kurs og tiltak som følge av klimaskapte endringer.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	løpende	Landbruksdirektoratet.no
Tilskudd til reindriftsanlegg (RUF)	Gjelder tilskudd til å dekke utgifter til oppføring av gjerder og reindriftsanlegg. Siidaandeler, siida, reinbeitedistrikt eller reinlag kan søke om tilskudd.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	løpende	Landbruksdirektoratet.no
Tilskudd til sikring av reindriftens arealer (RUF)	Gjelder tilskudd til større tiltak i forbindelse med arealinngrep, slik som høringsuttalelse, utredninger med videre. Reinbeitedistrikter kan søke om tilskudd.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	løpende	Landbruksdirektoratet.no
Reinpramming	Siidaandeler som i henhold til godkjente bruksregler har beiterett i Finnmark og Nord-Troms og behov for transport av rein til og fra sommerbeitene, kan søke om prammeplass. Søknadsfrist for vårpramming er 15. januar og søknadsfrist for høstpramming er 15. juni.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	15. jan og 15 juni	Landbruksdirektoratet.no
Ut på vidda	Ut på vidda er en tilleggsnæring der reindriften kan tilby lærings- og omsorgstjenester som bygger på samisk kultur, tradisjoner, duodjii (samisk håndverk), historie, mennesker, dyr, natur og reindrift. For å kunne tilby Ut på vidda må du gjennomføre kurs og bli godkjent av Statsforvalteren i Troms og Finnmark. Disse kursene arrangeres årlig og har temaer slik som HMS, førstehjelp, mathygiene og samisk kulturformidling. Ut på vidda-programmet kan hjelpe reineier med råd og veiledning ved etablering av en forretningsplan, gi informasjon om tilskuddsordninger, tips om potensielle kunder og hjelp til å videreutvikle tjenestene.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	utpaavidda.no	løpende	utpaavidda.no

Tilskudd til reindrift	Målet er å styrke og utvikle familiebasert reindrift gjennom økt inntjening og lave tapstall til rovvilt. Det kan gis tilskudd til; investeringer som bidrar med betydelig grad av nyskaping og utvikling av reindriften, prosjekter og tiltak som styrker tradisjonell kunnskap i familiebasert reindrift, tiltak og prosjekter som bidrar til dokumentasjon av rein drept av rovvilt, tiltak med mål om å lære bort tradisjonell kunnskap, tiltak som bidrar til økt interesse, innsats og effektivisering av lisens- og kvotejakt på rovdyr, krisetiltak i reindriften ved ekstraordinære forhold, samt investeringer, tiltak og prosjekter som bidrar til dokumentering av rein tatt av rovvilt.		
	Søk her sametinget.no	Søknadsfrist 01.11 (2023)	Mer informasjon sametinget.no
Reindriftingsbasert vekst og verdiskaping	Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftingsbasert vekst og verdiskaping skal oppnå en større verdiskaping innen produksjon, kommersialisering og salg av reinkjøtt samt biprodukter fra rein. Det kan gis tilskudd til en kombinasjon av tilskudd og lån til nyskaping og bedriftsutvikling, produktutvikling (inkl. utvikling av emballasje), konsulentbistand og kompetanseutvikling. På mat og reiselivsområdet kan det også gis støtte til felles omdømme- og markedsføringstiltak.		
	Søk her Innovasjon norge.no	Søknadsfrist 01.02. (2023)	Mer informasjon Innovasjon norge.no

Rammer for rovviltforvaltning i Troms og Finnmark

Loverk i norsk rovviltforvaltning

Rovviltforskriften

Rovviltnemndas myndighet er hjemlet i rovviltforskriften, som har hjemmel i naturmangfoldloven og i viltloven. Rovviltforskriften setter rammene for rovviltforvaltningen i Norge og har som formål å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, ulv, bjørn og kongeørn. Innenfor den rammen skal forvaltningen også ivareta hensynet til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forskriften skal dessuten sikre en forutsigbar forvaltning som vektlegger lokal medvirkning.

Forvaltningen som rovviltnemnda er en del av, får fortløpende oppdateringer på hvordan rovviltforskriften skal forstås. Dette gis gjennom klageavgjørelser, rettsavgjørelser og andre føringer fra overordnet myndighet.

Nasjonale og regionale bestandsmål for de ulike rovviltartene er gitt i forskriften. Forskriften slår fast mandatet og oppgavene til rovviltnemndene og gir også føringer for forvaltningsplan, myndighetsforhold og jakt- og fellingsformer.

Grunnlovens § 108

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Grunnlovens § 108 har betydning for samisk reindrift. Det skyldes at samisk språk og kultur er nært knyttet til reindriften. Samisk reindrift er definert som en del av det materielle grunnlaget for

samisk kultur. I Grunnlovens § 108 står det at de statlige styresmaktene skal legge til rette for at det samiske folket, som urfolk, kan utvikle og trygge språket sitt, kulturen sin og samfunnslivet sitt.

Grunnlovens § 112

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterlekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd. Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.

Naturmangfoldloven

Omfatter forvaltningen av all natur og alle som kan ta avgjørelser som kan ha konsekvenser for naturen, inkludert rovvilt. Det er denne loven som legger føringer for de øvrige lovene og forskriftene som omhandler rovvilt, deriblant viltloven og rovviltforskriften.

Etter naturmangfoldloven § 1 og § 5 er det et mål at rovviltet og dets genetiske mangfold ivaretas på lang sikt, og at rovviltet finnes i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Forvaltningsmålene og fastsatte bestandsmål ble fremmet gjennom St. mld. nr.15 (2003-2004) Rovdyr i norsk natur og Stortingets rovviltforlik fra 16. juni 2011.

Lovens § 8 handler om kunnskapsgrunnlaget som skal ligge til grunn for offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet. Beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på både vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand i tillegg til effekten av påvirkninger. Ifølge naturmangfoldloven er det altså like viktig å innhente og bruke erfaringsbasert kunnskap i beslutningsgrunnlaget, som det er å innhente og bruke vitenskapelig kunnskap.

I lovens § 14 går det frem at når samiske interesser berøres direkte, skal det innenfor de rammene som gjelder, legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur. Dette betyr at rovviltnemnda i sin forvaltning av rovviltet skal vektlegge andre viktige samfunnsinteresser, særlig hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

Kapittel 3 omhandler artsforvaltning, blant annet prinsipper for forvaltning og hjemmel for jakt (§ 16), lisensfelling og skadefelling (§ 18), samt nødverge (§ 17).

Viltloven

Regulerer alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr. Lovens formål er at viltet og dets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne rammen kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Mange av bestemmelsene i den gamle viltloven ble opphevet og erstattet av naturmangfoldloven da den trådte i kraft. De konkrete høstningsvedtakene vedtas derimot fortsatt med hjemmel i viltloven, innenfor rammene og prinsippene til naturmangfoldloven. Det betyr at viltloven regulerer når, hvor og hvordan det skal høstes, mens naturmangfoldloven regulerer vilkårene og de hensyn som skal vektlegges ved avgjørelsen om høsting.

Lov om dyrevelferd

Berører også rovviltforvaltningen i Norge. Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og

respekt for dyr. Loven gjelder for både rovvilt og beitedyr. Loven gir bestemmelser om både dyrehold og jakt.

Forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak, FKT-forskriften har som mål at det blir iverksatt effektive forebyggende tiltak for å begrense de skadene rovvilt kan forårsake på produksjonsdyr i landbruket. I tillegg er formålet å stimulere til konfliktdempende tiltak for å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper. Målgruppen er foretak som driver med produksjonsdyr i landbruket, herunder reindrift. Kommuner og lokalsamfunn er også i målgruppen for forskriften. Lokale, regionale og landsdekkende organisasjoner og forskningsinstitusjoner kan også søke om tilskudd. Forskriften gir oversikt over tiltakstyper det kan søkes om og gis midler til, og informasjon om saksbehandling, blant annet hva det skal legges vekt på ved behandling av søknader.

Forskrift om rovvilterstatning for husdyr

Har som formål å erstatte dyreeiernes tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av husdyr på beite.

Forskrift om erstatning av tamrein

Har som formål og erstatte reindrifas tap og følgekostnader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av tamrein.

Internasjonale avtaler

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP)

Artikkel 27 i konvensjonen er særlig viktig for samiske forhold. Den gir et rettslig vern for minoriteter og urfolks rett til blant annet kultur og kulturutøvelse.

FNs barnekonvensjon

Barnekonvensjonen er den første internasjonale menneskerettighetskonvensjonen som gir barn en spesiell juridisk status. Den stadfester at barn har menneskerettigheter, og krav på spesiell beskyttelse. Ett eksempel på en rettighet i FNs barnekonvensjon er at

Alle barn har rett til å bli hørt og bli tatt hensyn til

Konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven (UNESCO)

Med «immateriell kulturarv» menes praksis, fremstillinger, uttrykk, kunnskap, ferdigheter – samt tilhørende instrumenter, gjenstander, kulturgjenstander og kulturelle rom – som samfunn, grupper og, i noen tilfeller, enkeltpersoner anerkjenner som en del av sin kulturarv. Denne immaterielle kulturarven, som er overført fra generasjon til generasjon, blir stadig gjenskapt av samfunn og grupper i relasjon til deres miljø, i samspill med naturen og med deres historie og gir dem en følelse av identitet og kontinuitet, noe som fremmer respekt for kulturelt mangfold og menneskelig kreativitet.

Formålet med konvensjonen er:

- a, å verne den immaterielle kulturarven,
- b, å sikre respekt for den immaterielle kulturarven til berørte samfunn, grupper og enkeltpersoner,
- c, å øke bevisstheten lokalt, nasjonalt og internasjonalt om betydningen av den immaterielle kulturarven, og sørge for gjensidig anerkjennelse av dette,
- d, å sørge for internasjonalt samarbeid og bistand.

Konvensjon om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk (UNESCO)

En av målsettingene er å bekrefte staters suverene rett til å bevare, vedta og gjennomføre politikk og tiltak som de anser for hensiktsmessige for å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk innenfor sine territorier.

Konvensjonen erkjenner betydningen av tradisjonell kunnskap som kilde til åndelig og materiell rikdom, herunder spesielt urfolks kunnskapssystemer, og denne kunnskapens positive bidrag til bærekraftig utvikling, samt nødvendigheten av å verne og fremme den på adekvate måter.

Konvensjonen tar i betraktning hvor viktig kulturens livskraft er for alle, herunder for personer som tilhører minoriteter og for urfolk, slik det kommer til uttrykk gjennom deres frihet til å skape, formidle og spre sine tradisjonelle kulturuttrykk og gjennom å ha tilgang til disse for å fremme egen utvikling.

Verdenserklæringen om menneskerettigheter

FN sin verdenserklæring om menneskerettigheter artikkel 17 sier at:

1. Enhver har rett til å eie eiendom alene eller sammen med andre.
2. Ingen må vilkårlig fratras sin eiendom.

Konvensjon mot rasediskriminering (ICERD)

Denne FN-konvensjonen forbyr diskriminering på grunn av rase, hudfarge, avstamning eller nasjonal eller etnisk opprinnelse.

Bernkonvensjonen

Bernkonvensjonen setter krav til bevaring av flora og fauna i deres naturlige leveområder. Norge har forpliktet seg til å ta vare på bjørn, gaupe, jerv, ulv og kongeørn. Konvensjonene ble ratifisert av Norge i 1986.

Konvensjon om biologisk mangfold

EU og 195 land har sluttet seg til konvensjonen som pålegger alle medlemslandene å jobbe sammen for å sikre naturmangfoldet på kloden. Konvensjonen har tre hovedmål:

1. Å bevare klodens biologiske mangfold
2. Å fremme bærekraftig bruk av ressursene
3. Å dele godene av genetiske ressurser rettferdig.

Aichimålene

I 2010 ble politikere fra alle medlemslandene i FN-konvensjonen om biologisk mangfold enige om en ny, tiårig plan for bevaring av det biologiske mangfoldet. Planen består av 20 delmål. Mål nr. 18 sier:

Innen 2020 er urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle kunnskap, innovasjoner og skikker som er relevante for vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og deres tradisjonelle bruk av biologiske ressurser respektert, i samsvar med nasjonal lovgivning og relevante internasjonale forpliktelser, og er til fulle integrert og reflektert i gjennomføringen av konvensjonen med full og reell deltakelse fra urfolk og lokalsamfunn på alle relevante nivåer.

Naturpanelet (Ipbes)

Det internasjonale naturpanelet (Ipbes) fremskaffer økt kunnskap og bidrar til å hindre tap av biologisk mangfold og økosystemtjenester. En av panelets rapporter er om verdier og verdsetting av natur (2022).

Roller i den regionale rovviltforvaltningen

Rovviltforvaltninga er sammensatt og involverer mange aktører og interessegrupper.

Regjeringen

Norge er etter Grunnloven av 1814 et monarki der makten er fordelt på en lovgivende og bevilgende myndighet: Stortinget, en utøvende myndighet: Regjeringen, og en dømmende myndighet: domstolene. Det er folket i valg som indirekte utpeker Regjeringen, siden Regjeringen utgår fra det/de partiene på Stortinget som har flertall eller styringsdyktig mindretall. Dette innebærer at stortingsvalg kan føre til regjeringsskifte, men ikke nødvendigvis. Det innebærer også at regjeringsskifte kan komme uavhengig av stortingsvalg, dersom det oppstår en situasjon der en regjering ikke lenger har Stortingets tillit.

Klima- og miljødepartementet

Ivaretar helheten i regjeringens klima- og miljøpolitikk. Har den overordnet myndighet i rovviltforvaltningen.

Landbruks- og matdepartementet

Har hovedansvaret for mat- og landbrukspolitikken. Det omfatter arealforvaltning, jord- og skogbruk, husdyrhold, reindrift og utvikling av nye næringer med utgangspunkt i landbruket.

Miljødirektoratet

Har ansvaret for rovviltforvaltningen på nasjonalt nivå med blant annet saksbehandling etter naturmangfoldloven og viltloven, innhenter kunnskap gjennom finansiering av forskningsprosjekter og formidler kunnskap og informasjon. Er klageinstans på rovviltvedtak som statsforvaltere gjør. Gir faglige råd til departementet.

Landbruksdirektoratet

Skal sette landbrukspolitikken og handelspolitikken på landbruksområdet ut i livet. Skal bidra til å sikre et godt kunnskapsgrunnlag og på bakgrunn av dette gi råd for politikkutviklingen. Er et støtte- og utredningsorgan for Landbruks- og matdepartementet.

Sametinget

Sametinget arbeider for at samene skal få sikret og utviklet sine språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. I arbeidet med forvaltningsplanen er Sametinget konsultert. Videre har sametinget to medlemmer i rovviltnemnda.

Fylkestinget

Er det øverste politiske organet i fylkeskommunen. Rovviltnemnda har fire representanter fra fylkestinget.

Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL)

Er en interesseorganisasjon for reindriftsamene i Norge. NRL's mål er å fremme reindriftsamenes interesser, økonomisk, faglig, sosialt og kulturelt. NRL skal arbeide for samhold blant reindriftsamene og for at reindriftsamene skal styre utviklingen av næringen, slik at denne skjer på grunnlag av den sedvanemessige rettsoppfatning og de prinsipper reindriftsamenes næringsvirksomhet bygger på.

Svenske Samers Riksforbund (SSR)

SSR er en politisk uavhengig interesseorganisasjon for reindrift og samisk nærings- og samfunnsspørsmål. Formålet med organisasjonen er å ivareta og fremme de svenske samenes

økonomiske, sosiale, juridiske, administrative og kulturelle interesser, med særlig hensyn til reindriften og fortsatt eksistens og sunn utvikling av dens biprodukter. SSR er et demokratisk organ og representerer samer knyttet til samebyer eller sameforeninger.

Rovviltnemnda har konsultasjonsplikt til SSR.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Er en næringspolitisk interesseorganisasjon for bønder og andre som er opptatt av norsk jordbruk.

Norges Bondelag

Arbeider for å bedre vilkårene for landbruket og synliggjøre landbrukets betydning for samfunnet.

Beitenæringas kunnskapsbærere

Sauenæringa og reindrifta har erfaringsbasert kunnskap om beitedyr og rovvilt, om hvordan de påvirker og blir påvirket av hverandre og den øvrige naturen dyrene og mennesket er en del av. Som naturen er også kulturen alltid i endring. Naturen er hjemmet, og kulturen er hvordan vi ter oss og kommuniserer når vi er hjemme. Gjennom erfaringsbasert kunnskap tilpasses kulturen fortløpende og over generasjoner til naturen.

På samme måte som reinflokken «vet» hvordan den best skal bruke terrenget for beite og overlevelse, er den erfaringsbaserte kunnskapen avhengig av kontinuerlig samspill med naturen. Om dette samspillet blir brutt, for eksempel gjennom utstrakt tilleggsfôring, så får ikke kalven fulgt simla og erfart denne finstemte tilpasningen. Beitenæringas erfaringskunnskap er en kulturarv, og rovviltnemnda vil bidra til å sikre dens videre utvikling, fordi beitenæringa selv trenger kunnskapen, og rovviltforvaltninga trenger den for å på en best mulig måte nå målet om både rovvilt og beitedyr.

Kanskje er det en fundamental forskjell at erfaringskunnskap handler om hvordan mennesket tilpasser seg naturen, mens naturvitenskapens tilnærming er hvordan naturen kan tilpasses kulturen, så mennesket kan hente ut mest mulig avkastning, enten det er i form av kilowatt eller kilo kjøtt.

Mattilsynet

Forvalter lovverket knyttet til dyrevelferd, dyrehelse, husdyravl, matproduksjon og mattrygghet og har ansvaret for å påse at forskriftene følges. Kan pålegge dyreholder å gjennomføre tiltak for å redusere dyrelidelse og har i konkrete tapstilfeller hjemmel til å fatte nødvendige tiltak.

Rovviltnemndene

Har ansvaret for at bestandene av rovvilt opprettholdes på det nivået Stortinget har fastsatt. Skal utarbeide en forvaltningsplan for rovvilt innen sin region, hvor de setter av forvaltningsområder for rovvilt. Har myndighet til å fastsette kvoter for skadefelling og lisensfelling på ulv, brunbjørn og jerv, samt skadefelling og kvotejakt på gaupe, dersom bestandsmålene er nådd.

Statsforvalteren

Har en rådgivende funksjon overfor rovviltnemndene i tillegg til å være sekretariat. Har ansvaret for å behandle enkeltsøknader om FKT-tiltak, erstatning for tap av husdyr og tamrein, skadefelling og søknader om utsetting av jervebås. Har det administrative ansvaret for jakt og felling av rovvilt i fylket.

Kommunene

Administrerer skadefellingslag. Skal varsle om skadet rovvilt. Skal bidra med praktisk bistand knyttet til arbeidet med forebyggende tiltak mot rovviltskader.

Statens naturoppsyn (SNO)

SNO er en del av Miljødirektoratet. SNO driver ikke forvaltning, heller ikke forskning, men er et praktisk feltapparat som dekker hele landet, med over 50 lokalkontorer. SNO har omfattende oppgaver på rovvilt. I tillegg til tilsyn og arbeid med å forebygge miljøkriminalitet, så gjennomfører SNO bestandsregistreringer, skadedokumentasjon, og de utfører felling på oppdrag fra forvaltningen. SNO har et landsdekkende nettverk av tolv regionalt rovviltansvarlige med over 200 kontaktpersoner rundt om i landet. De utfører dokumentasjon av skader på husdyr og tamrein forvoldt av rovvilt. I tillegg jobber mange med bestandsregistreringer av rovvilt.

Rovdata

Er en uavhengig leverandør av overvåkingsdata og bestandstall på gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i Norge. Rovdata er en selvstendig enhet i NINA, de har ansvaret for formidling, drift og utvikling av Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt. Rovdata arbeider også for å samordne overvåkingsmetoder med våre naboland. Rovdata mottar store mengder data fra en rekke aktører og privatpersoner. De koordinerer overvåkingen på landsbasis og sørger for en nasjonal og enhetlig bearbeiding, sammenstilling og formidling av dataene. I forvaltningen av rovvilt er det bestandstallene fra Rovdata som brukes. For å påse at overvåkingen av gaupe, jerv, brunbjørn, ulv og kongeørn i Norge er best mulig har Klima- og miljødepartementet oppnevnt et fagråd. Rovdata er sekretariat for fagrådet. Alle som ønsker, kan gi innspill til fagrådet på overvåkingsmetoder og annet som hører under dets mandat.

Kunnskapsleverandører

Forskningsinstitusjoner, høyskoler, universiteter, fagsentre, næringsutøvere og andre aktører bidrar med kunnskap som skal brukes i den kunnskapsbaserte rovviltforvaltningen. Eksempler er Samisk høgskole, Nordlandsforskning, RovQuant, Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO).

Det norske folk

Er mangfoldige, mange har meninger omkring rovvilt. Vi har egeninteresser og økonomiske interesser. Vi har kunnskap, erfaringer og verdier, vi gjør betraktninger og finner ståsted. Vi er stemmegivere og lobbyister. Vi bruker media, vi har fagforeninger, lag og organisasjoner å uttrykke oss gjennom. Vi er politiske aktører. Det er det norske folk som stemmer frem politikere med agenda i rovviltpolitikken. Derfor er det viktig at forskningsresultater og fakta om rovvilt når befolkningen.

Ansvar for beitedyrenes velferd hviler på eierne. Samfunnet har også ansvar gjennom å definere rammebetingelsene for beitenæringene. Reineieren eller bufeeieren som har sine beitedyr i utmark hvor det forekommer rovvilt, fører tilsyn med dyra og er gjerne den første til å registrere rovviltaktivitet. Dyreeierens observasjoner er viktig for at han selv, og andre i området, raskt skal kunne iverksette skadeforebyggende tiltak. Dyreeierens observasjoner er nyttige for forvaltningen og SNO. Derfor er det ønskelig med god dialog og informasjonsflyt mellom dyreeier og forvaltning.

En rovviltforvaltning som er i tråd med Regjeringens rovviltpolitikk er helt avhengig av motiverte jegere med kompetanse innen lisens- og kvotejakt på rovvilt. Den samme kompetansen og de samme folkene er det behov for ved skadefelling. Kunnskap om rovvilt blant jegere og allmennheten er vesentlig. Folket er SNO sine observatører over hele landet, og bidrar med informasjon om spor, observasjoner, og DNA-innsamling.

Forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov

Et av rovviltnemndas delmål er å være en tankesmie for forbedring innenfor vedtatt nasjonal rovviltpolitikk. I denne delen av forvaltningsplanen vil rovviltnemnda argumentere for endringer som vi mener vil kunne bedre oppnåelsen av den todelte målsettingen om både rovvilt og beitedyr i norsk natur.

Implementering av erfaringskunnskap i rovviltforvaltningen

Rovviltnemnda viser til arbeidsgruppe for implementering av tradisjonell kunnskap sitt innspill til forvaltningsplanen, og vi tiltrer konklusjonene fra deres innspill. Rovviltnemnda mener det må igangsettes et nasjonalt arbeid for å utvikle en plattform for tradisjonell kunnskap som forvaltningen kan bruke i sin daglige saksbehandling. Rovviltnemnda ser for seg at dette innebærer en kobling av eksisterende baser slik som Rovbase og Reindriftskart, mulig gjennom en videreutvikling av en base, eller gjennom utvikling av en ny plattform. Plattformen må være brukervennlig for både beitenæring, forskning og forvaltning, og disse må alle både kunne legge inn data og hente ut data som er nyttig for dem. Den må følgelig utvikles av disse i felleskap.

Kumulative effekter av arealinngrep må hensyntas

Nye arealinngrep forverrer konflikten mellom beitenæring og forvaltning fra år til år. For hver gang arealene reduseres eller forringes, presses beitedyr og rovviltbestander sammen. Konsekvensen er mindre leveområder for rovviltet, innskrenket beiteareal for beitedyra og større rovvilttrykk kombinert med økte forstyrrelser. Arealinngrep kan gjøre det vanskeligere å lykkes med differensiert forvaltning, og det kan gjøre at bestandsmål ikke oppnås.

Rovviltnemnda vil arbeide for et system som registrerer gjennomførte og planlagte arealinngrep med mulig påvirkning på beitedyr og rovvilt. Den samlede belastningen må vurderes både sett fra et beiteperspektiv og fra et rovviltperspektiv. Det må gjøres en konkret vurdering av hvilken effekt inngrepene har på muligheten til å nå målet om både beitedyr og rovvilt. Den spesifikke vurderingen av det enkelte inngrep bør gjøres på tiltakets myndighetsnivå. Den kumulative effekten bør vurderes overordnet, og beslutningen om det er beitenæringene som skal tåle større rovvilttrykk eller det er bestandsmålene for rovvilt som skal justeres, må tas av den instansen som har myndighet. Det er Stortinget som har fastsatt de nasjonale bestandsmålene. Rovviltnemnda forventer at Klima- og miljødepartementet holder Stortinget oppdatert om hvilke kumulative effekter gjennomførte og planlagte arealinngrep har på muligheten til å nå målet om både beitedyr og rovvilt.

En god start vil være å med dagens kunnskap, erfaringsbasert og vitenskapelig, vurdere om fastsatte bestandsmål for rovvilt, og fordelingen av disse, da de ble satt, var ideelle for å ivareta det todelte målet om både rovvilt og beitedyr i norsk natur. Neste ledd vil være å vurdere kumulative effekter av gjennomførte og planlagte arealinngrep siden bestandsmålene ble satt, og ut fra de samlede vurderingene se om den todelte målsettingen om både beitedyr og rovvilt, bedre kan nåes med justerte bestandsmål og/eller en endret geografisk fordeling av disse.

Omfordeling av måltallene for gaupe

Rovviltnemnda mener det ikke bør være bestandsmål for gaupe i region 8.

Gauper i region 8 er det kattedyret i verden som har størst revir. Det umuliggjør soneforvaltning av gaupe i regionen, og dermed også realisering av det todelte målet. Gauper lengre sør i Norge bruker langt mindre områder, de har bedre produksjon og lever i mye større grad av naturlige villlevende byttedyr som rådyr.

Beitenæringene har erfart at det ikke finnes effektive forebyggende tiltak mot tap til gaupe i region 8. Gaupene her lever i all hovedsak av tamme beitedyr. Gjennom Scandlynx sitt arbeid i Troms og Finnmark er det bekreftet at gaupas matseddel i regionen i hovedsak består av tamme beitedyr, dette i motsetning til områder hvor gauper har tilgang til rådyr. Scandlynx har vist at i regionen har gauper med tilgang til rein hele året bedre produksjon enn gauper som har tilgang på rein bare deler av året.

Det er et paradoks at desto bedre beitenæringene lykkes i å gjøre det vanskelig for gaupene å ta beitedyr, desto dårligere blir ynglesuksessen til gaupene. Det fører igjen til at beitenæringa må få flere gauper før bestandsmålet nåes. Rovviltnemnda mener det ikke er dyrevelferdsmessig forsvarlig, verken for beitedyr eller for gauper, å forvalte en gaupebestand hvor eksistens avhenger av at de dreper tamme beitedyr. I sin Beitedyrrapport oppsummert 2022, av 30.5.2023, til Landbruks- og matdepartementet skriver Mattilsynet:

Mattilsynet kan ikke akseptere at beitedyra brukes som levende åte til rovdyra. Det er et alvorlig brudd på dyrevelferdsloven. I henhold til dyrevelferdsloven § 14 er det forbudt å bruke levende dyr som fôr. Dette er den faktiske konsekvens av dagens forvaltning av rovviltforliket.

Rovviltforliket av 2004 hadde sitt fundament i stortingsmelding nr. 15 (2002–2003) Rovvilt i norsk natur, og Stortingets behandling av denne gjennom innstilling til Stortinget nr. 174. I disse forarbeidene til rovviltforskriften var det ikke bestandsmål for gaupe eller jerv i Finnmark. Det var begrunnet i hensynet til dyrevelferden til husdyr og tamrein i utmark, og at Finnmark er det viktigste området for samisk reindrift. Den politiske behandlingen førte imidlertid til et helt annet resultat, nemlig et bestandsmål på 10 familiegupper i regionen.

I ettertid har Scandlynx gitt kunnskap som viser at gaupe i region 8 i all hovedsak lever av tamme beitedyr. Rovviltnemnda mener bestandsmål for gaupe i region 8 ikke er forenlig med bærekraftig tamreindrift. Scandlynx har også vist at gaupe tydelig prefererer rein som byttedyr foran sau, og at sau i alle fall utgjør en mindre andel av dietten sammenliknet med rein.

Utfordringer med bjørnebestanden

I høring om endringer i rovviltforskriften, datert 1.4.2012 ble det formidlet at Bischof & Swenson sin bjørnekullsimuleringsmodell avløste den tidligere metoden med dokumenterte antall ynglinger.

Rovviltnemnda mener modellen gir en god indeks på utviklingen i bjørnebestanden, men at den ikke på en tilfredsstillende måte beregner hvor mange årlige ynglinger vi har i Norge. Modellen er for abstrakt, nemnda ønsker bestandsmålet heller skal angis i antall binner. I Rovviltforliket av 2011 ble antall binner satt til 6,5 per yngling. Hadde vi i dag regnet med dette forhåndstallet ville regionens. 38 registrerte binner i 2023 gitt $38/6,5 = 5,8$ ynglinger.

Rovviltnemnda i region 8 har erfart at sau på utmarksbeite i vår region ikke er forenlig med fast tilhold av bjørn i samme område. Videre har vi erfart problematikken med bjørn i kalvingsområder for rein og i flytteleier for rein om våren. Vi har derfor tilpasset A-sonen for bjørn for i størst mulig grad å unngå de mest konfliktfylte områdene. Men bufferen er liten og vi ser at binner som til dels bruker B-områdene skaper problemer. I 2023 ble det registrert 38 binner i regionen. Det ga en beregning på 3,1 ynglinger. Bestandsmålet er seks ynglinger. For at bestandsmålet skal nåes med dagens beregningsmetode må vi altså forvente en dobling i antall binner. Det vil trolig ta mange år før vi er der.

Binner som etablerer seg i B-områdene vil forventes å bidra mer til oppnåelse av bestandsmålet, fordi de i mindre grad vil dele hjemmeområde med naboland (jf. bjørnekullsimuleringsmodellen

som oppgir ynglinger nær riksgrensen i desimaler). Samtidig vil de binnene måtte være i beiteområder for sau og kalvingsområder og flytteleier for rein, for i beitedyrprioriterte områder er det ikke plass til et hjemmeområde for bjørn som ikke berører disse.

En binne som får etablere seg i et beitedyrprioritert område vil medføre en vedvarende dyrevelferdsmessig uholdbar situasjon. I parringstiden, som sammenfaller med beiteperioden for sau, vil binner tiltrekke seg hannbjørner. Når binnene har unger, har de et sterkt vern mot skadefelling, slik at handlingsrommet for skadeavverging vil være begrenset. Erfaringer viser også at sanking i forbindelse med bjørneangrep er utfordrende og tar lang tid.

For å ha en fortsatt vekst i bjørnebestanden innenfor A-områder for bjørn, er regionen avhengig av at avskytingen ikke er for høy i tilgrensende områder i våre naboland. For å ivareta den delen av den todelte målsettingen som går på beitedyr, er regionen avhengig av et effektivt forvaltningsuttak av binner i beitedyrprioriterte områder. Det vil ikke være til hinder for at bestandsmålet nåes på sikt, men det vil uansett ta mange år før bjørnekullsimuleringsmodellen beregner seks ynglinger i regionen.

Tiltak for å effektivisere kvotejakt, lisensfelling og skadefelling av rovvilt

Rovviltnemnda vil fortløpende se på om det er mulig å jobbe for endringer i lovverket som kan effektivisere kvotejakt, lisensfelling og skadefelling av rovvilt. Slike endringer vil rovviltnemnda vurdere både etisk, dyrevelferdsmessig og med tanke på god jaktmoral og sikkerhet. Rovviltnemnda mener at når Statsforvalteren gir skadefellingstillatelse så må det være adgang til å bruke motorkjøretøy til å avlede viltets oppmerksomhet, og under visse forhold til å forfølge og avlive viltet.

Bedre bestandsregistrering av jerv, gaupe og ørn

Dagens overvåkingsmetoder fungerer ikke optimalt i Troms og Finnmark. I regionen er det store arealer med lite menneskelig ferdsel og tilsvarende færre rovdyrregistreringer. I løpet av registreringsperioden for gaupe er det få og korte dager med sporingsforhold. Klimaendringer har gitt vanskeligere føre- og sporingsforhold. Dette aktualiserer behovet for å involvere lokale kunnskapsbærere i rovviltovervåkingen. Det er viktig at de som utfører gaupeføring har kjennskap til, og dialog med, den lokale beitenæringa, slik at jobben blir utført effektivt uten å belaste beitedyrene. Rovviltnemnda mener SNO må gis mer ressurser til å drive bestandsregistrering, og de må i større grad samarbeide med, og lønne, lokale kunnskapsbærere i denne jobben.

Systematisk utdeling av ekskrementtuber og opplæring av gjeterne til innsamling kan være et grep for å bidra til bedre oversikt over jervebestanden. Opplæring av gjeterne og betalte sporingsoppdrag til næringa vil gi bedre oversikt over gaupebestanden, jf. dagens metode og samarbeid med NJFF. Ved bruk av viltkamera til gaupeovervåking, er beitenæringas erfaringskunnskap relevant for optimal utplassering og røkting av kamera.

Rovviltnemnda mener SNO må gis et større ansvar for bestandsregistrering av ørn.

Vekting av hensynene til rovvilt og beitenæring
I rovviltforskriftens formålsparagraf sies følgende:

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.

Roviltnemnda ser det som problematisk at bærekraftig forvaltning av rovviltartene, vektes tyngre enn hensynet til beitenæringas bærekraft og rettigheter, og spør oss hvordan rovvilts utbredelse kan være overordnet menneskets matbehov. Denne vektningen gjenspeiler et natursyn der mennesket står utenfor økosystemet og ikke er en tellende faktor i forvaltningsøymed.

Vi mener at norsk miljølovgivning må funderes i at også mennesket er en del av næringsnettet. Lovgivningen bør være koblet til en realistisk strategi rundt hvordan vi skal forsyne oss selv på bærekraftig vis og med det som er av lokalt tilgjengelige ressurser. Utmarksbeite har vært en ressurseffektiv, stabil næringsvei og velfungerende matberedskap i våre områder i tusenvis av år. Det faktum at det er hensynet til vern av rovvilt som legger premisser for beitenæringa, og at beitenæringa kun hensyntas innenfor rammene av det som er definert som en bærekraftig forvaltning av rovviltartene, medfører at enkelte utøvere må tåle store økonomiske tap og dyrelidelser år etter år. Mange tvinges til å slutte i næringa som følge av belastningen.

Avvikling av primærnæringene har omfattende konsekvenser for den enkeltes identitet, for kulturutøvelse og tilknytning til lokalområdene, for videreføring av tradisjonskunnskap, beiteutnytting og vedlikehold av beitelandskap, for matberedskap, samt for mangfoldet av naturtyper og arter knyttet til utmarksbeite.

Rovvilt har sin plass i naturen, men vi anser det som uansvarlig å tilsidesette hensynet til beitenæringas framtid gjennom en betingelsesløs ivaretagelse av rovdyrene, uavhengig av hvilken kostnad dette har for beitenæringas mulighet til å praktisere og videreføre sin tradisjonelle næringsvei og kunnskap.

Vi mener at den klart viktigste faktoren i artsvern, er ansvarlig arealforvaltning og vern av både beitedyrs og ville dyrs leveområder, slik at flest mulig dyr kan oppholde seg i områdene med lavest mulig konfliktnivå. Vi registrerer at rovvilts og beitedyrs leveområder stadig viker for nye arealinngrep, og at beitenæringa ventes å tolerere de kumulative effektene av alle slags inngrep samtidig med voksende rovviltbestander fordelt på krympende areal. Følgelig er det etter vårt syn nødvendig å endre vektningen av de to hensynene ved endring av lovene som omhandler rovvilt, beitenæring og arealforvaltning, herunder viltloven, naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven.

Restkvoter skal tas ut

Gjennom Stortingsforliket av 2011 ble forvaltningen pålagt å ta ut resterende kvote etter lisensfelling. Per i dag gjør Miljødirektoratet ekstraordinære uttak etter en vurdering av kriterier for skadefelling.

Roviltnemnda mener at i tilfeller det ikke lykkes å ta ut vedtatte kvoter for felling av rovvilt, så bør disse tas ut ekstraordinært med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd jf. første ledd bokstav b og c.

I løpet av året er det tamme beitedyr i hele regionen. Jerv og gaupe i region 8 lever hovedsakelig av tamme beitedyr. Bjørn har stort skadepotensial i sauebeiteområder og kalvingsområder for rein. Derfor er det beste tapsforebyggende tiltaket å regulere rovviltbestandenes størrelse, og samtidig regulere den geografiske utbredelsen jf. målet om differensiert forvaltning.

Den 30. april 2024 mottok forvaltningen et brev fra Klima- og miljødepartementet, *om tiltak for å redusere tap av tamrein under kalvingsperioden*, med føring om tre punkter som skulle iverksettes umiddelbart:

1. Miljødirektoratet skal ha en økt innsats for å gjennomføre ekstraordinære uttak av jerv, med

særlig fokus på områder hvor det over tid har vært store tap til jerv og i områder med bestandstall som har ligget over det regionale bestandsmålet. Uttak i eller i tilknytning til kalvingsområder for tamrein skal prioriteres.

2. Der lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling, skal miljøforvaltningen så langt det er mulig sørge for at resterende kvote tas ut i de områdene der lisensfellingskvote er gitt. Uttak i eller i tilknytning til kalvingsområder for tamrein skal prioriteres. Miljødirektoratet skal gi dette svært høy prioritet.

3. Senket terskel for skadefelling av rovdyr i kalvingsområder for tamrein som ligger innenfor prioriterte yngleområde for rovvilt, innenfor rammene av rovviltforliket.

Nemnda ser det som viktig at dette brevet følges opp. Videre mener vi dette også må gjelde for gaupe, som per nå ikke omfattes av brevets punkt 2, da det er kvotejakt og ikke lisensfelling på gaupe.

Lav terskel for skadefelling av rovvilt i B-områder

I kommentarer til rovviltforskriften § 9 står følgende:

Tilfeller hvor det nylig har skjedd angrep som også ligger an til å fortsette, og som samlet sett er å betrakte som vesentlige, ligger i kjernen av bestemmelsens virkeområde. Hvor det har skjedd skade i det aktuelle området for lengre tid tilbake, typisk sist beitesesong, vil det også være hjemmel til å fatte fellingsvedtak forutsatt at øvrige omstendigheter åpner for dette. Det gjelder selv om det ennå er en tid frem til neste beitesesong, så lenge omstendighetene tilsier at store problemer kan forventes i det aktuelle området når bufe eller tamrein kommer på beite. Hvor oppstått skade i seg selv ikke er omfattende, men hvor den sammen med fremtidige skader samlet sett vurderes å være vesentlige, kan det åpnes for felling for å unngå skade i fremtiden. Hvor det er tale om fremtidig skade, uten at skade har oppstått på vedtakstidspunktet, er det også hjemmel til å gi fellingstillatelse dersom øvrige vilkår er oppfylt.

Vi vet at gaupe og jerv i regionen i hovedsak lever av tamme beitedyr. Vår erfaring er at gaupe eller jerv i områder hvor det også er tamme beitedyr vil gi vesentlige tap, selv om en iverksetter tapsforebyggende tiltak. Likevel opplever vi at Miljødirektoratet og statsforvalteren er svært tilbakeholdne med å gi skadefellingstillatelse for å unngå tap i fremtiden, uten at det er en akutt pågående skadesituasjon.

Rovviltnemnda mener Klima- og miljødepartementet må gi forvaltningen en føring om i større grad å bruke skadefelling tapsforebyggende.

Uttak av jerv og gaupe er mest effektivt på vinteren, samtidig har regionen mange beitedyrprioriterte områder hvor det nesten ikke er beitedyr om vinteren. Følgelig er rovvilttapet lavt om vinteren. Når reinen kommer til kalvingsområdene og sauene slippes på utmarksbeite er det bart, rovviltet blir ikke oppdaget og det er tilnærmet umulig å dokumentere tap på barmark. Rovviltet har et strengere vern fordi det er yngletid. Skulle det bli gitt skadefelling er det uansett svært vanskelig å lykkes på barmark. Rovviltnemnda mener forvaltningen i slike situasjoner må være i forkant, og gi skadefellingstillatelser tapsforebyggende i områder der skadefelling under pågående angrep sjeldent er et reelt alternativ.

Stående fellingstillatelse

Det skal være lav terskel for felling av rovvilt i B-områder, særlig i kalvingsland. Uttak av rovvilt må bli mer effektivt enn i dag, og rovviltnemnda ønsker å få i gang et prøveprosjekt med stående fellingstillatelse i et reinbeitedistrikt i regionen.

Involvering og synliggjøring av erfaringskunnskap i Rovdata og Fagrådet

Fagrådet for Nasjonalt overvåkingsprogram må få inn bærere av erfaringsbasert kunnskap fra beitenæringene, og Fagrådet må møtes oftere. Det er viktig at også utøvere i grenseområdene er representert i Fagrådet. Videre må erfaringsbasert kunnskap tas inn i instruks for overvåking av rovdyr, og kunnskapsbærerne må være med å utvikle disse.

Forskningsbehov

Rovviltnemnda ser frem til forskningsprosjekter som søker å besvare problemstillingene vi har listet opp under, og som utføres i henhold til forskningsetiske retningslinjer og i samarbeid med berørt beitenæring og kunnskapsmiljø.

1. Er Hurdalsplattformens mål om 50 % selvforsyning mulig å nå innenfor dagens rammer gitt av offentlig rovdyrforvaltning, beitedyrforvaltning og arealforvaltning? Hva må eventuelt gjøres for å nå målet?
2. Tilskuddsordningene i landbruks- og reindriftsforvaltninga stiller strenge krav til produksjon pr. beitedyr som virkemiddel for å oppnå en såkalt bærekraftig matproduksjon. Hvilken effekt har arealtap og rovvilttap på innfrielsen av disse kravene?
3. Hvilke effekter har produksjonskravene med tilhørende virkemiddelbruk på dyrevelferd, rovvilttap og beiteutnyttelse? Hvordan påvirker avlsarbeid og flokkstruktur beitedyrs robusthet mot rovvilt, både direkte og indirekte? Hvilke konsekvenser har økonomiske incentiver til kalveslakt for flokkstrukturen? Hvordan påvirker flokkstrukturen flokkens atferd og sårbarhet ved vanskelige beiteforhold og ved rovviltangrep? Hva er optimal flokkstruktur i reindriftas perspektiv og med basis i næringas erfaringsbaserte kunnskap?
4. Hvordan påvirker kongeørn og havørn beitenæringene? Flere melder at også havørna observeres som skadevoldende rovdyr både direkte og indirekte. Nemnda ser frem til et forskningsprosjekt med aktiv forvaltning av kongeørn innen et område. Er det sammenheng mellom frekvensen av kongeørnskade og naturgitte eller driftspåvirkede forhold?
5. Hvilke psykososiale og samfunnsøkonomiske konsekvenser har de voksende rovviltbestandene på menneskene i beitenæringa, og hva vil konsekvensene være ved en oppnåelse av dagens bestandsmål? Prosjektet Reindriftens hverdag har allerede konstatert at rovdyrforvaltninga har en negativ effekt på utøvernes helse, men vi etterlyser en dybdeforskning med utgangspunkt i dette arbeidet, med fokus på begge næringene og både de som står i næringa og de som har forlatt den som konsekvens av rovvilt.
6. Hvilken betydning har beitedyr og deres områdebruk for rovviltbestandene og deres eksistensgrunnlag i rovviltregion 8?
7. Hva er dyrevelferd i beitenæringas perspektiv? Spesielt for reindrifta: hva er viktige faktorer for reinens velferd, vurdert som semidomestisert dyr?
8. Tatt i betraktning Mattilsynets økende bekymring for rovvilttrykkets konsekvenser på beitedyrs dyrevelferd; hvilke tiltak er nødvendige for å forbedre beitedyrs dyrevelferd?
9. Hvilke følger har klimaendringene for samspillet mellom beitedyr og rovvilt?
10. Rovviltnemnda ønsker ny forskning hvor en registrerer andelen simler som er drektige.
11. Nemnda ser at ressursbruken er stor både for beitenæring, SNO og rovviltforvaltning. Vi

Ønsker et prøveprosjekt med sikte på å få på plass en praksis som reduserer ressursbruken for både dyreeier, SNO og rovviltforvaltninga. Kan ny teknologi bidra til mer kostnadseffektive løsninger?

Kart – forvaltningsområder for bjørn, jerv og gaupe i region 8